

Albo härad

SKÅNE

ALBO HÄRAD

GILLESDRÄKT

I dräkten ingår: Blå kjol av ylle, längd 20-25 cm från golvet. Livstycke av sidenbrokad, kantat av svart sammetsband eller blått sidenband, sammanhållet framtill kant i kant med hyskor och hakar. Blus av vit bomull, med uppstående eller nedvikt krage, broderad med stopphålsöm med eller utan spets i kanten. Randigt förkläde (högtidsdräkten har vitt förkläde). Huvudbonad: hårkrans för ung ogift flicka, vitt klut för gift kvinna, blå- och rödrutig schalett kan användas av både gift och ogift. Smycken: en rund eller avlång platta med nedhängande löv eller en kragknapp av silver. Svarta eller vita vullestrumpor samt svarta lägskor utsmyckade med silverspänne eller blå sidenrosetter.

Gillesdräkten är bara en variant av Albodräkten. Dräktskicket varierade nämligen inte bara geografiskt utan också med årstider och högtider, med vardag och fest, med fattigdom och rikedom, med ålder och civilstånd. Begär specialinformation om övriga varianter.

Bomull ätgär ca 1,25m

Linne ätgär ca 1,25m

Förklädesband
ätgär 3m

Tofsar 1 par

Förklädestyg
ätgär 1m

Ripsband
ätgär ca 5m

Brokad nr 6
ätgär ca 55cm

Kjoltyg
ätgär ca 2m

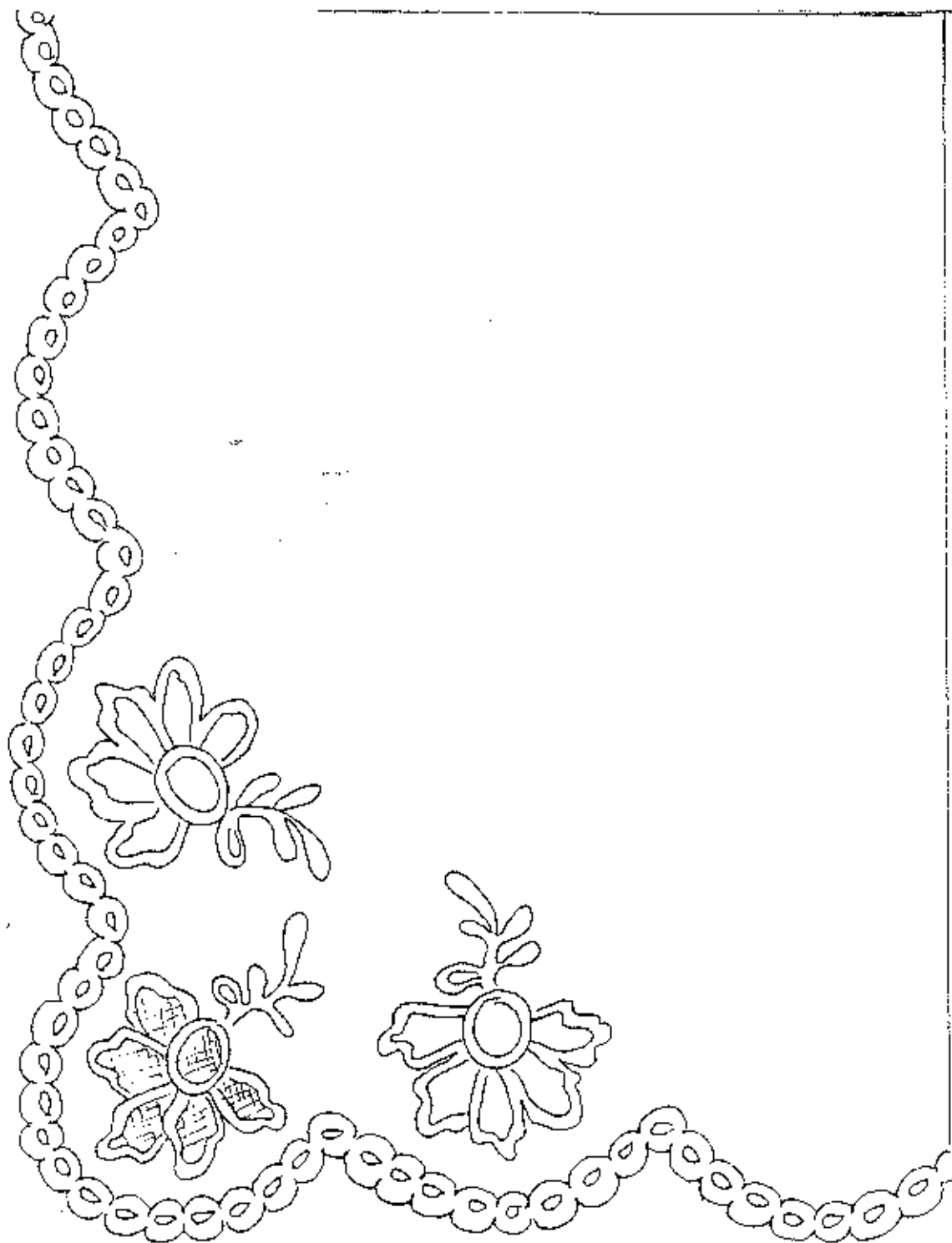

Albo hárð

Mönster till rak krage

Kragen 15 x 40 cm.

Fällas med langett.

Broderiet utföres i klumpsöm
och ev. tyllinfällningar DMC nr. 20

S KÅNE

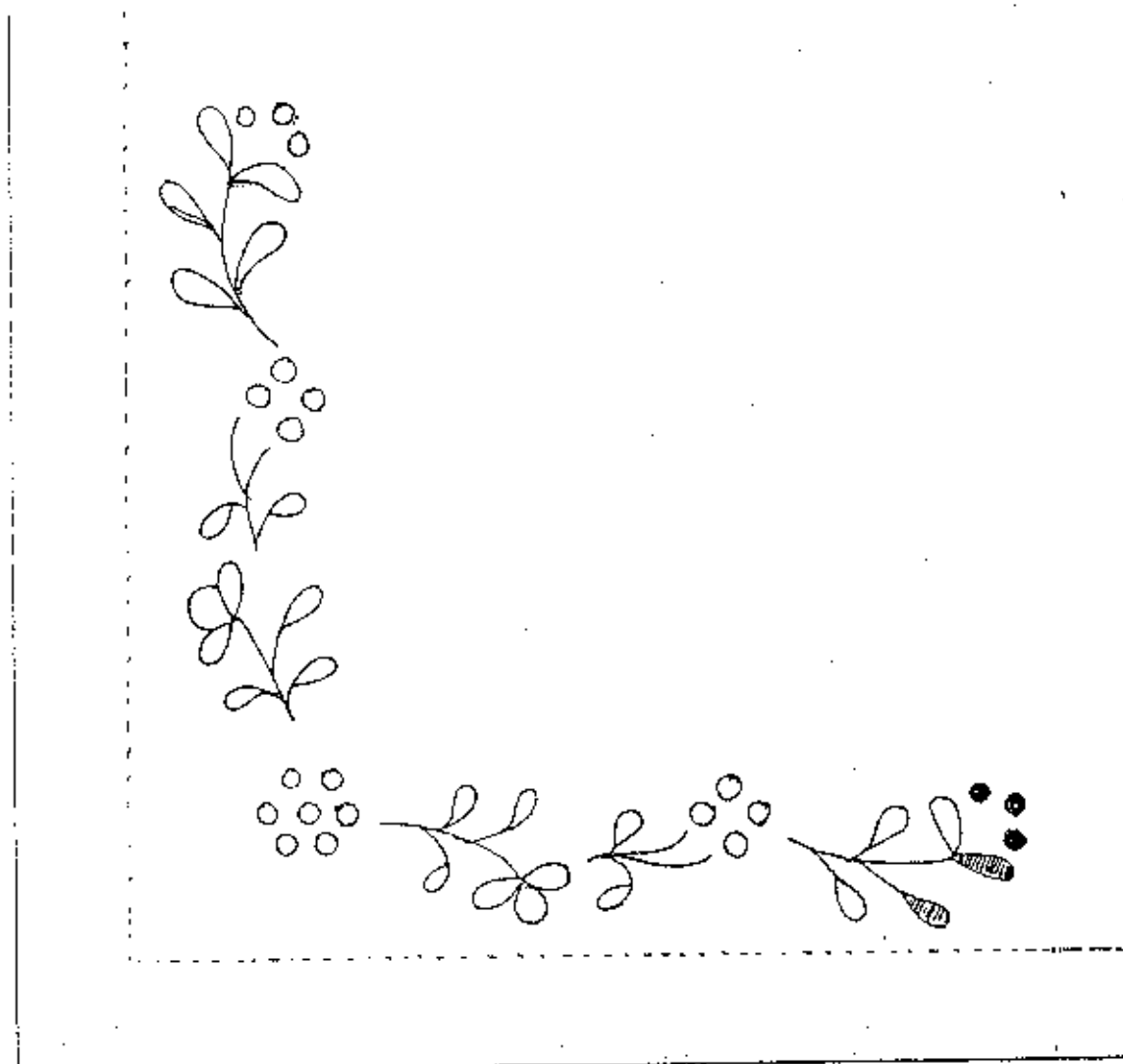
S. Albo härad

Krage

Kragens bredd färdig 15 cm.

Fällas med enkel hålsöm och ev spets.

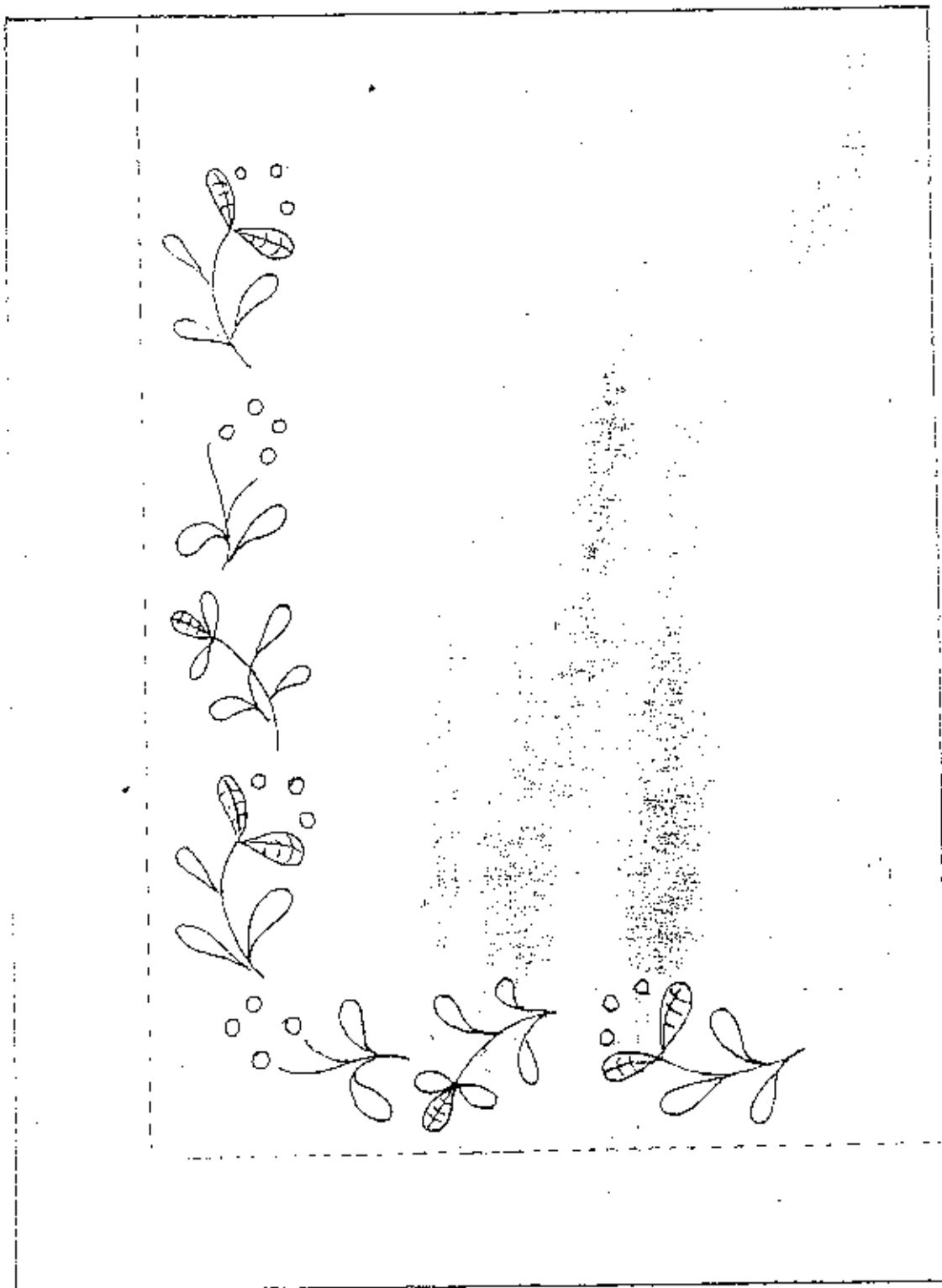
Broderiet utföres i plattsöm, stjälksöm
och engelska håll med DMC nr 20.

SKÅNE Jerrestad o. S. Ålbo härad

KRAGE

Kragen 15 x 40 cm.
Fållen: 2 cm. Sys med enkel hålsöm
Broderiet utföres i stjälkstygn,
plattsöm, engelska hål och spets-
delssöm med OMC nr. 20.
Kan prydas med spets

SKÅNE Jerrestad o. S. Albo härad

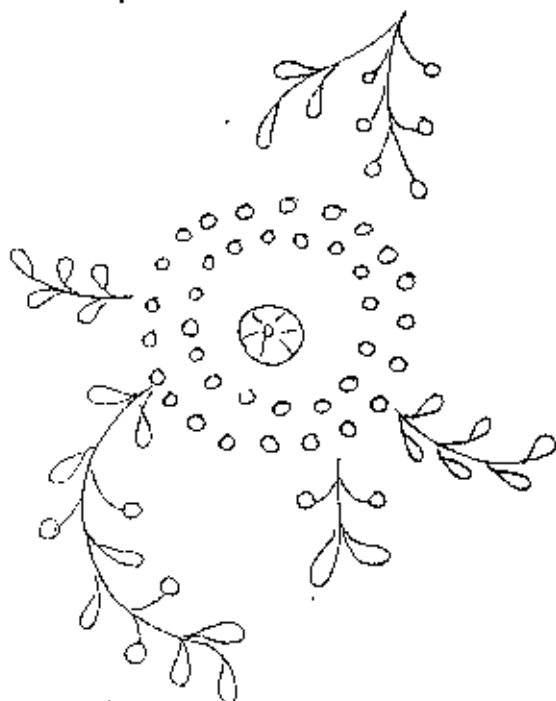
KRAGE

Kragen 15 x 40 cm.

Fållen: 2 cm. sys med enkel hålsöm

Broderiet utföres i stjälkstygn,
plattsöm o. engelska hål med DMC nr.
20.

Kan prydas med spets

ALBO HÄRAD

I det gamla skånska dräktskicket varierade livstyckets material. Det förekom livstycken av kläde, vadmal, filt, olikmönstrad brokad och ylledamast. Skärningen var emellertid alltid densamma inom ett visst kulturområde, som t.ex. Söderslätt (Oxie, Vemmenhög, Torna, Bara, Harjager och Skytts härad) och Österlen (Herrestad och Järrestad härad).

Livstycke av sidenbrokad med kant av grönt eller blått ripsband förekom i följande härad:

TORNA blå eller grön brokad
 BARA beige eller grön brokad
 HARJAGER blå brokad

Livstycke av sidenbrokad med kant av grönt eller blått ripsband förekom i följande härad:

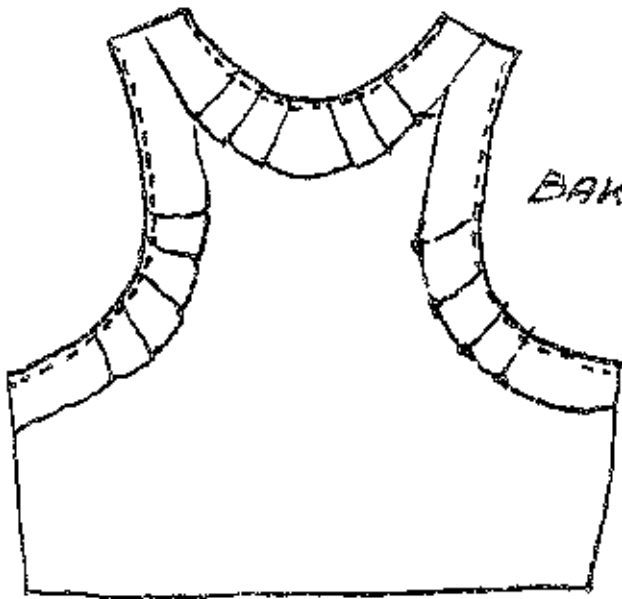
OXIE blå, grön eller svart brokad
 SKYTT blå, grön eller svart brokad
 VEMMENHÖG beige, grön eller svart brokad

Charlotte Weibull

Box 43 • 237 02 Åkarp • Sweden • tel 040-46 50 80

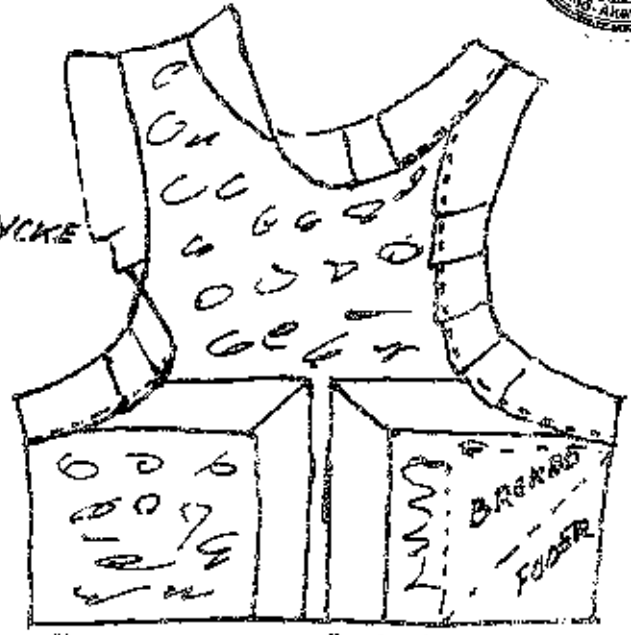

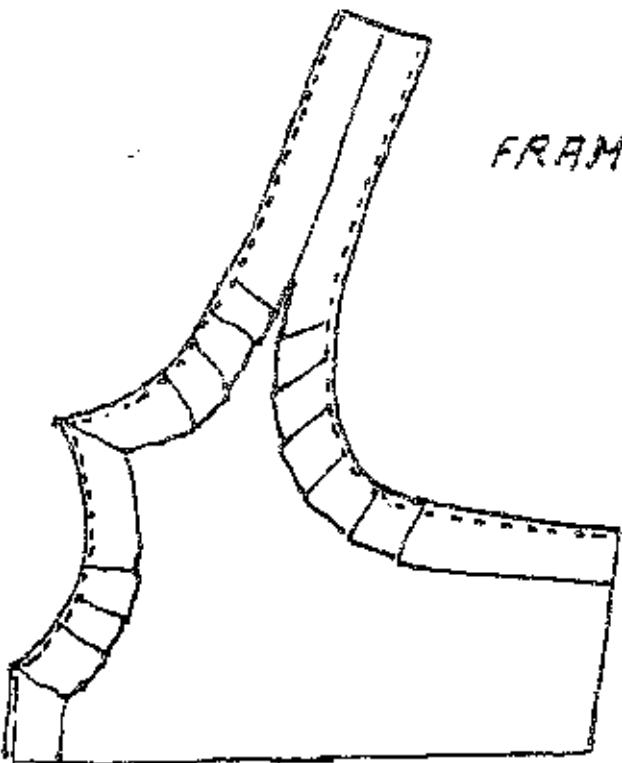

BAKSTYCKE

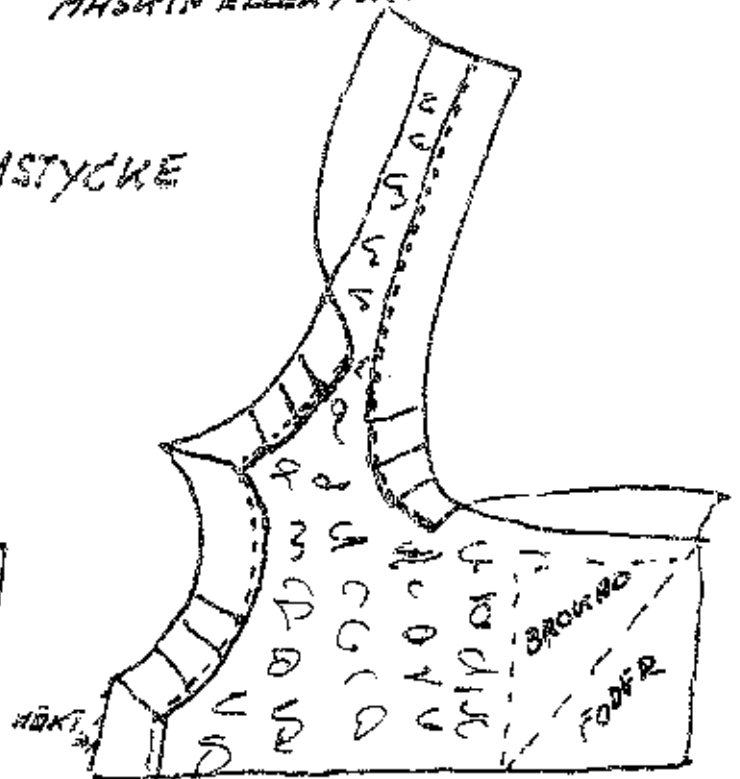
SY FÖRST BANDEN PÅ
FODERLIVET. LÄGG SMÅ VECK
DÄR SÅ BEHÖVS FÖR ATT DE
SKALL FÖLJA SMIDIGT.

DÄREFTER SYS RIPS BANDEN
SOM BILDAR DEKOR I RYSSEN
PÅ BROKADEN MED 1-1/2 CM. MELLAN-
RUM. LÄGG SEDAN BROKADEN MED
RÄTTSIDAN UPP PÅ FODERLIVET OCH
VÄND RIPS BANDEN ÖVER. NÅLA ELLER
TRÄCKLA SÅ ATT VECKEN BLIR I ÄMNEN
STICKA DÄREFTER NER VECKEN PÅ
MASKIN ELLER FÖR HÄND

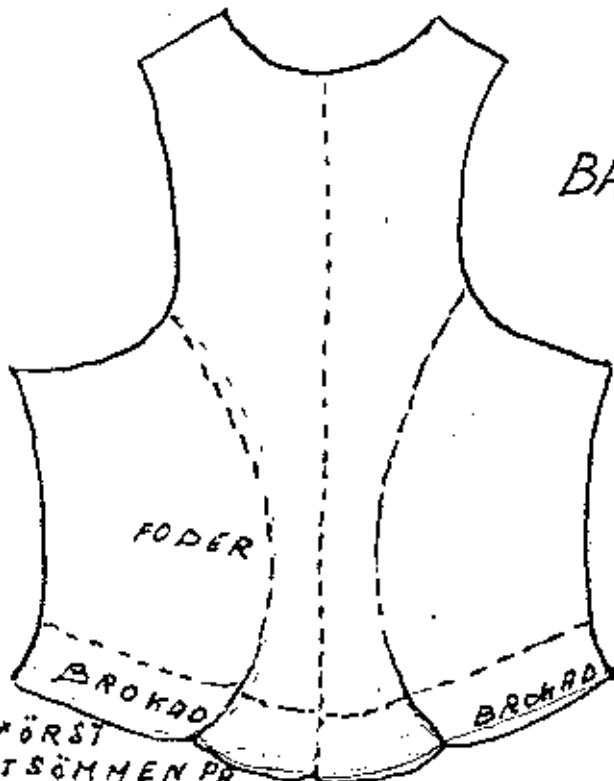

FRAMSTYCKE

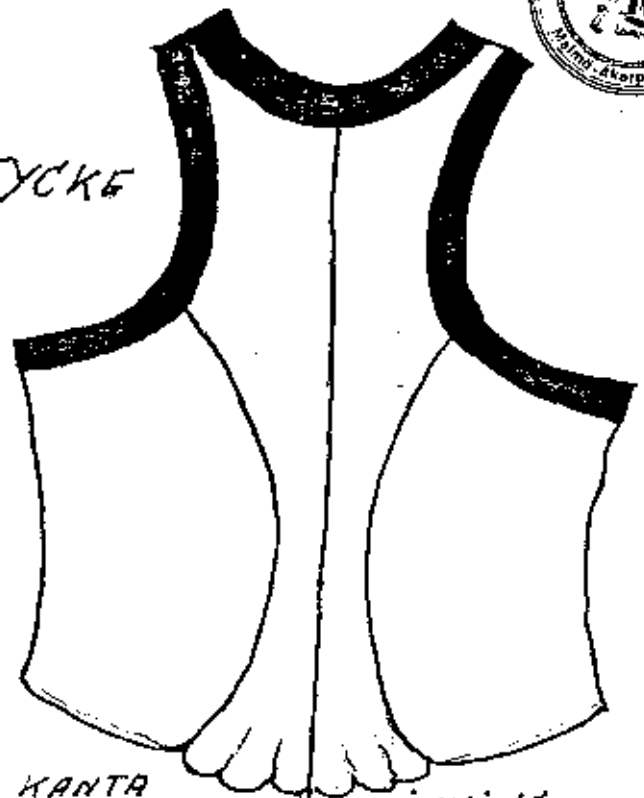

FRAMSTYCKENA SYS PÅ SAMMA SÄTT SOM PÅ BAKSTYCKET. VECKEN
SKALL VARA SÅ SMÅ ATT DE SLUTAR I INTET DÄR MAN STICKAR
NER BANDET. NÅLA SAMMAN DELARNA PÅ AXLARNA OCH I SIDOR-
NA. OBS. ATT BAKSTYCKETS SÖMSMÅN ÄR 1 1/2 - 2 CM. MEDAN FRAM-
STYCKETS SÖMSMÅN ÄR RIKLIGARE TILL TAGEN MED TANKE
PÅ EV. ÄNDRING. OM SÅ BEHÖVS KAN INSNIITT GÖRAS UNDER
BYSTEN

ALBO MED SAMMETS KANTER O SKÖRT

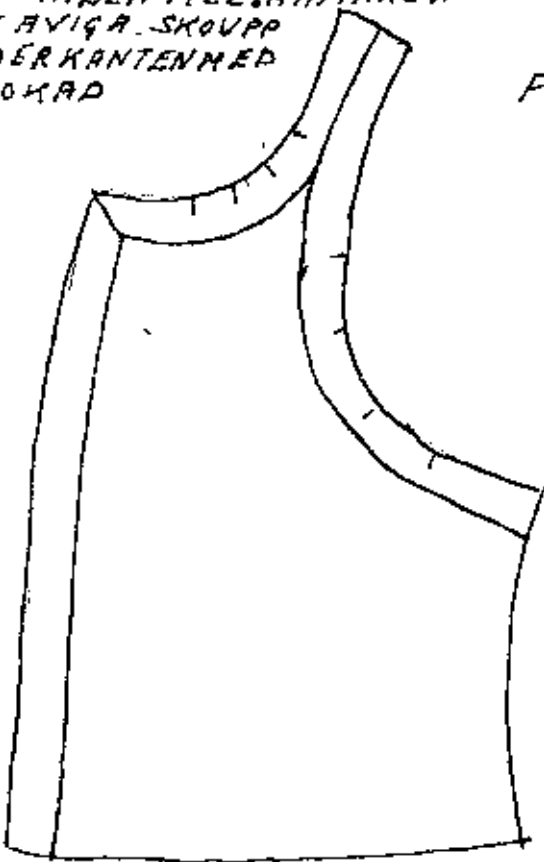

BAKSTYCKE

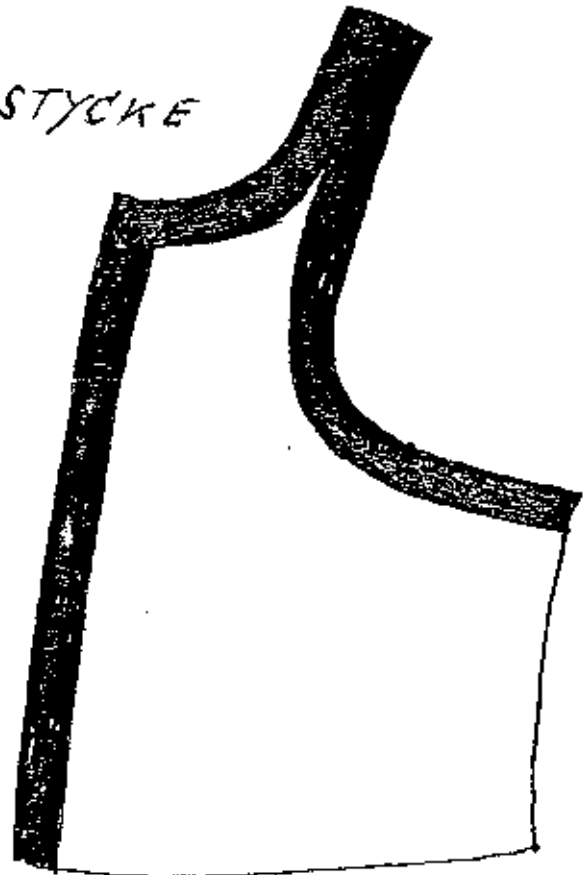

KANTA
RUNT HALS O ÄRM LINNING
MED SAMMETS BAND

SY FÖRST
HITT SÖMMEN PÅ
BAKSTYCKET OCH DÄREFTER SY
SIDOSTYCKEN TILL. LÄGG FODRET OCH
BROKADEN TILLSAMMANS MED AVIÇA
MOT AVIÇA. SKOVP
NEDERKANTEN MED
BROKAD

FRAMSTYCKE

LÄGG BROKAD O FODER
MED AVIÇA MOT AVIÇA
OCH KANTA MED SAM-
METS BAND

SY SAMMAN LIVSTYCKET
I SIDORNA OCH PÅ AXLARN

SKÅNE, S.Albo härad

"Rosettklut"

Kluten 90 cm i fyrkant stafferas runt om med 1,5 cm fäll.

Bandets hela längd 90 cm. 15 cm brett.

Spets stafferas runt hela bandet.

Broderiet utföres i stjälkstygn, plattsöm, och engelska hål med DMC nr 20.

Mitten på blommen göres i spindelsöm.

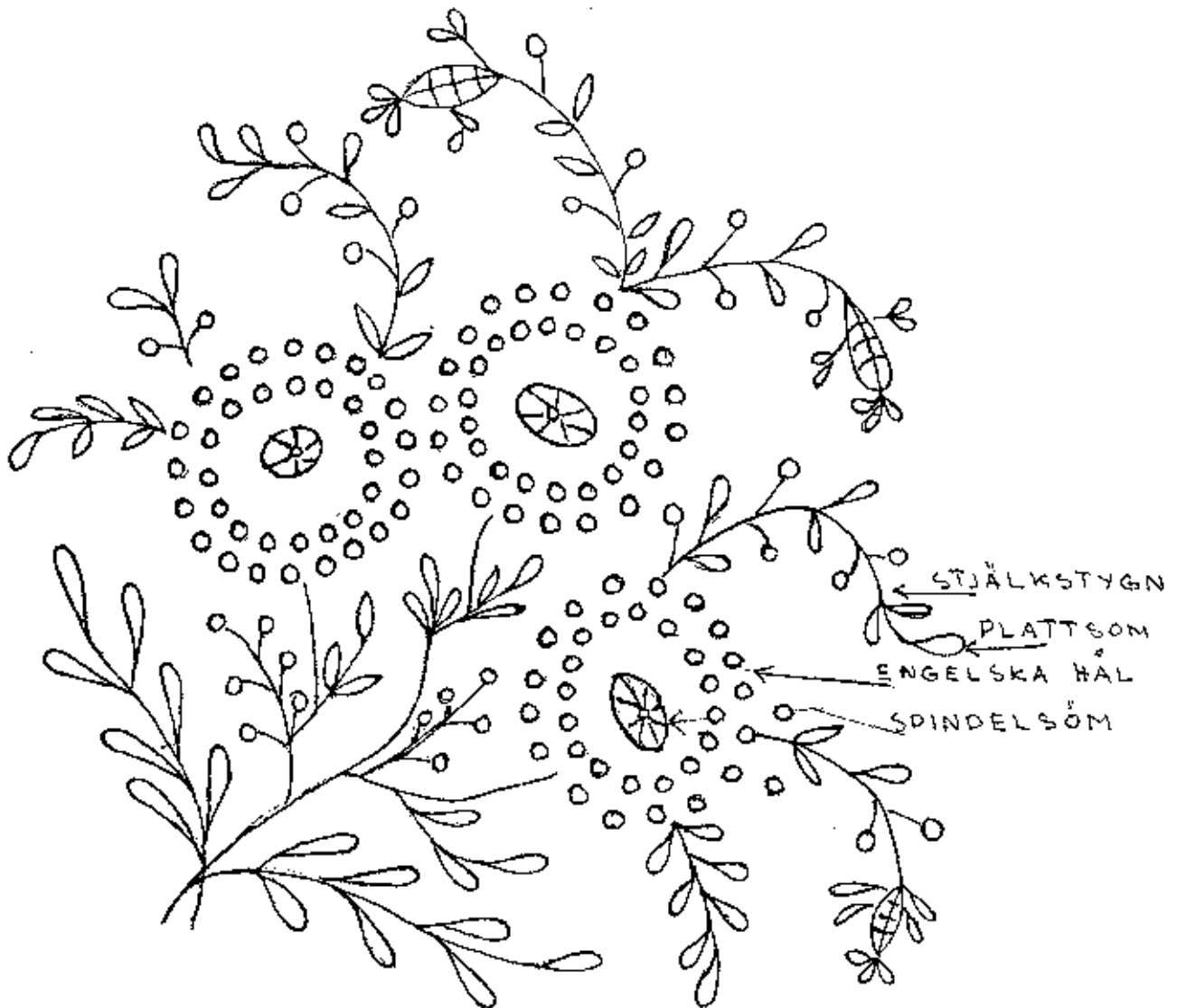
Kluten bindes på spåntak.

Bör förses med initialer och årtal.

SKÅNE

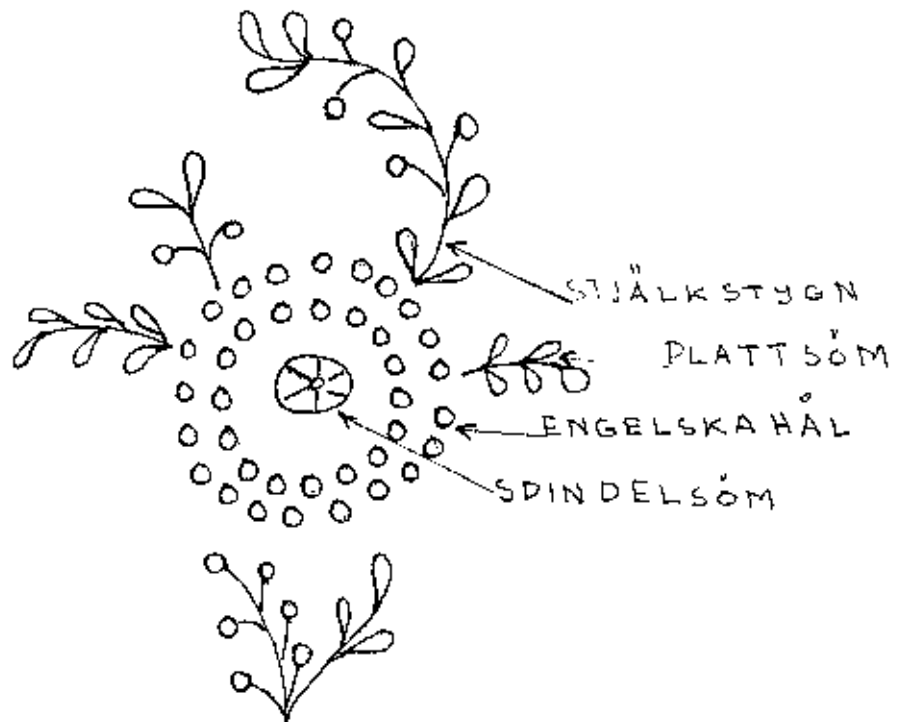
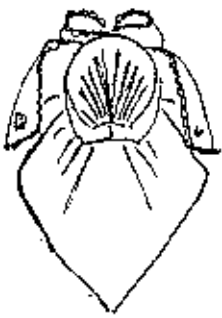

CHARLOTTE WEBBULLS DOKKERTER
Gustav Adolfs Torv 46 - 20119 Malmö
Tel. 040-236601

CHARLOTTE WEIBULLS DÖCKCENTER
 Gustaf Adolfs Torg 45 - 211 89 Valmø
 Tel. 040-2155 01

SKÅNE, ALBO III

Rosettklut

Kluten 100 - 90 cm i fyrkant
Fällas med langett på 2 sidor

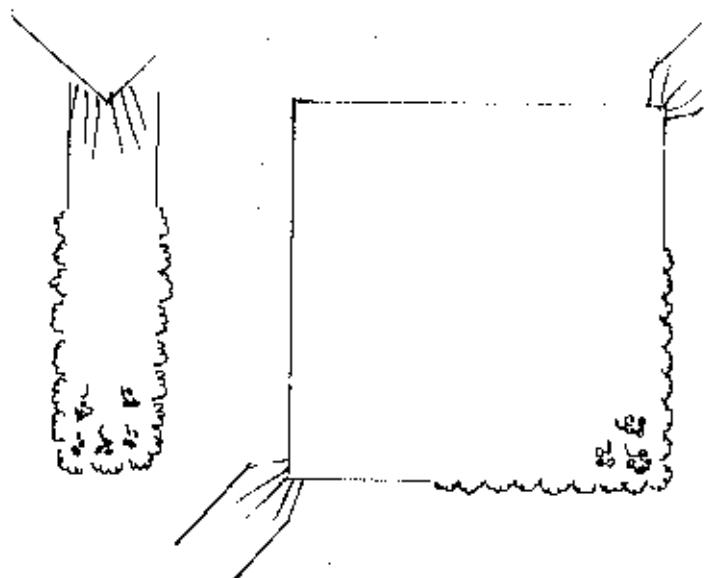
2 x 54 x 19

Bandet 108 x 19 cm fällas med langett

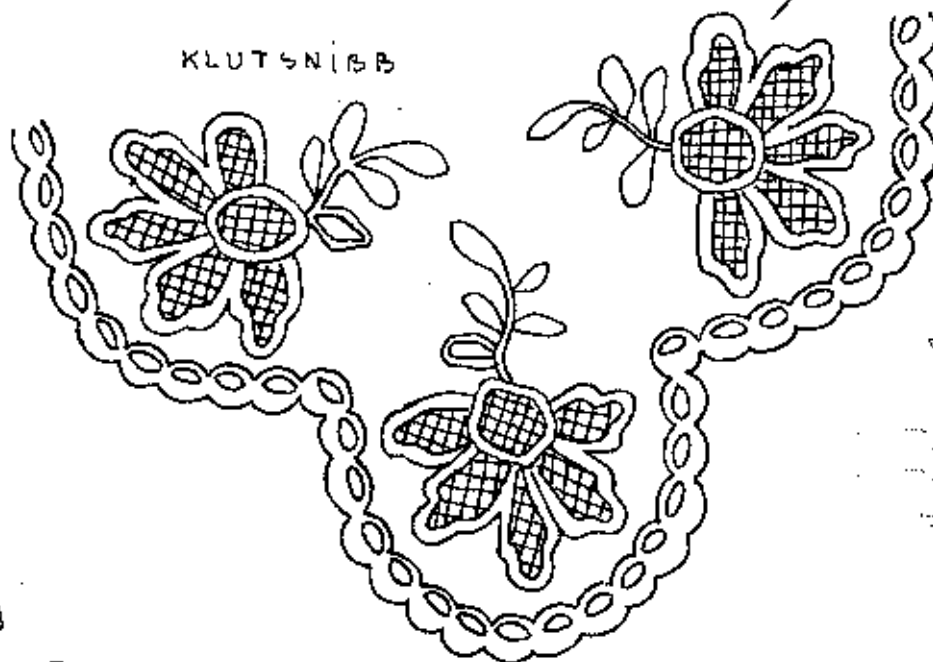
Broderiet utföres i klumpsöm
(plattsöm) engelska hål och ev. tyll-
infällningar med DMC nr 20 25

Bör förses med monogram och årtal

Bindes över valk.

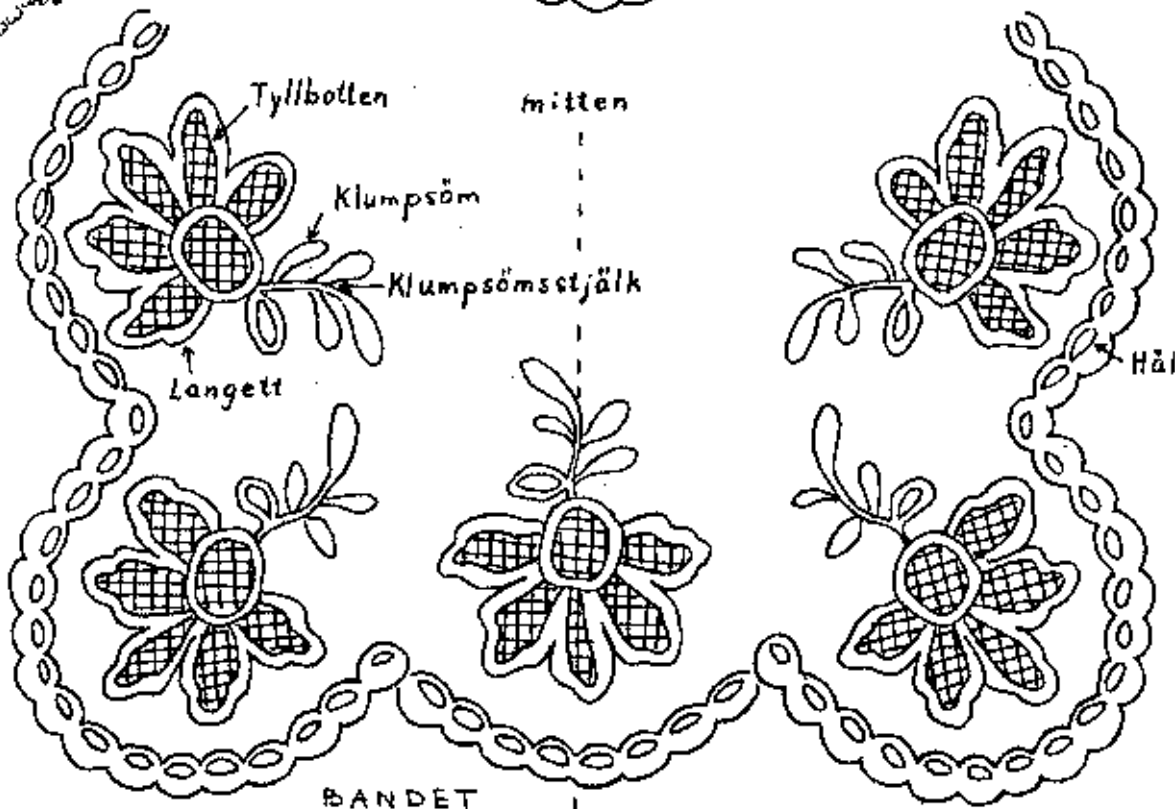

KLUTSNIBB

SKÅNE

CHARLOTTE WEIBULLS DOKKENTER
Brotts Ämbets. Ing 45 - 211 89 Malmö
Tel. 040-206501

BANDET

Vävslag ..... FÖRKLÄDESTYG³ ALBO HÄRAD

Varp ..... Bomullsgarn nr 20/2 mörkblått

Inslag ..... Bomullsgarn nr 20/2

Varptäthet/cm. .... Inslagstäthet/cm. ....

Sked ..... 50/10   Antal trådar i solv 1   Antal trådar i rör 1

Stadträdning .....

Färdig bredd .....

Skedbredd .....

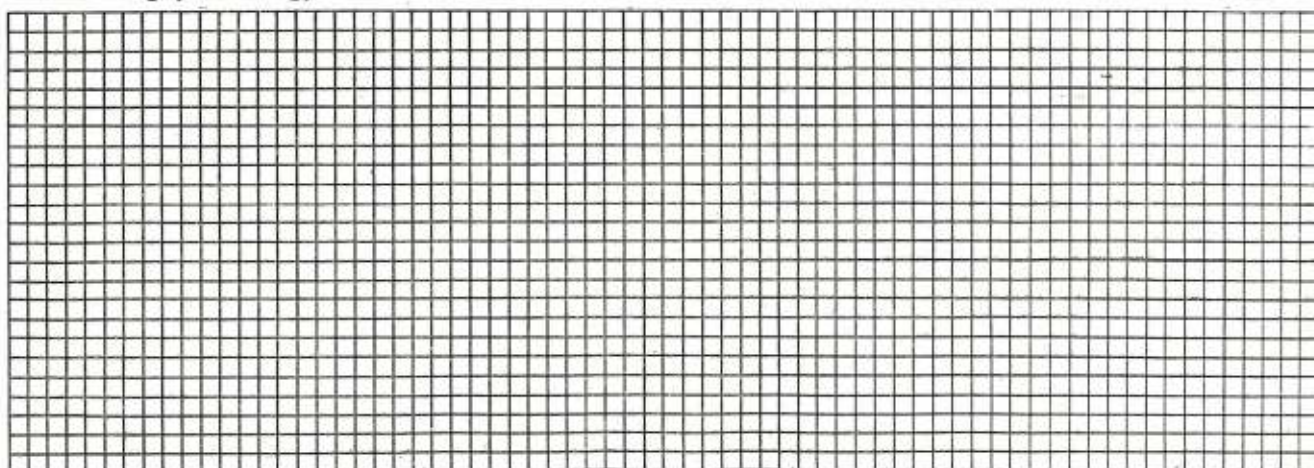
Omr. 20-22 inslag per cm ..... Tråddantal .....

Vävlängd

Varpordning — mönsterindelning — inslagsordning		Forts.	Summa
20	inslag mellanblått	2 inslag vinrött	
1	" 3 vita + 3 mellanblått	5 " vitt	
20	" vinrött	6 " mellanblått	
2	" mörkblått	5 " vitt	
2	" vinrött	6 " svart	
2	" mörkblått		
2	" vinrött		
2	" mörkblått		

Solvordning (inredning)

Charlotte Weibulls Dockcenter

Kontor och Dockverkstad:

tel 040-465080

Postadress: Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-465080

HÄRAD ..... *Albo* .....

FÖRKLÄDE ..... *Rosengång* .....

SCHALETT .....

VARP ..... *Svart el. Mötteble* .....

SKED ..... *90/10* .....

FÄRDIG BREDD ..... *95-100* .....

VARPTÄTHET/cm .....

INSLAGSTÄTHET/cm .....

INSLAGSORDNING

Summa

PROV

Albo's hd.

Pröva på förkläden

Solnotta till prov I

PK 21
151

TILL ALUNDRUKETS FOLK - CHRISTINEHOF

Handwritten notes and sketches in pencil, including some illegible scribbles and what appears to be a small diagram or sketch of a pattern.

Charlotte Weibulls Dockcenter

Kontor och Dockverkstad:

tel 040 - 46 50 80

Postadress: Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel. 040 - 46 50 80

HÄRAD ..... *Albo - hd* .....

FÖRKLÄDE ..... *slätväv* .....

SCHALETT .....

VARP ..... *Mörkblå 611 20/2* .....

SKED ..... *90/10* .....

FÄRDIG BREDD ..... *95-100 cm.* .....

VARPTÄTHET/cm .....

INSLAGSTÄTHET/cm .....

INSLAGSORDNING

Summa

		Summa
<i>20</i>	<i>inslag mellanblått</i>	
<i>1</i>	<i>- " - 3 vita + 3 mellanblått</i>	
<i>20</i>	<i>- " - vinrött</i>	
<i>2</i>	<i>- " - mörkblått</i>	
<i>2</i>	<i>- " - vinrött</i>	
<i>2</i>	<i>- " - mörkblått</i>	
<i>2</i>	<i>- " - vinrött</i>	
<i>2</i>	<i>- " - mörkblått</i>	
<i>2</i>	<i>- " - vinrött</i>	
<i>5</i>	<i>- " - vitt</i>	
<i>6</i>	<i>- " - mellanblått</i>	
<i>5</i>	<i>- " - vitt</i>	
<i>6</i>	<i>- " - svart</i>	

PROV

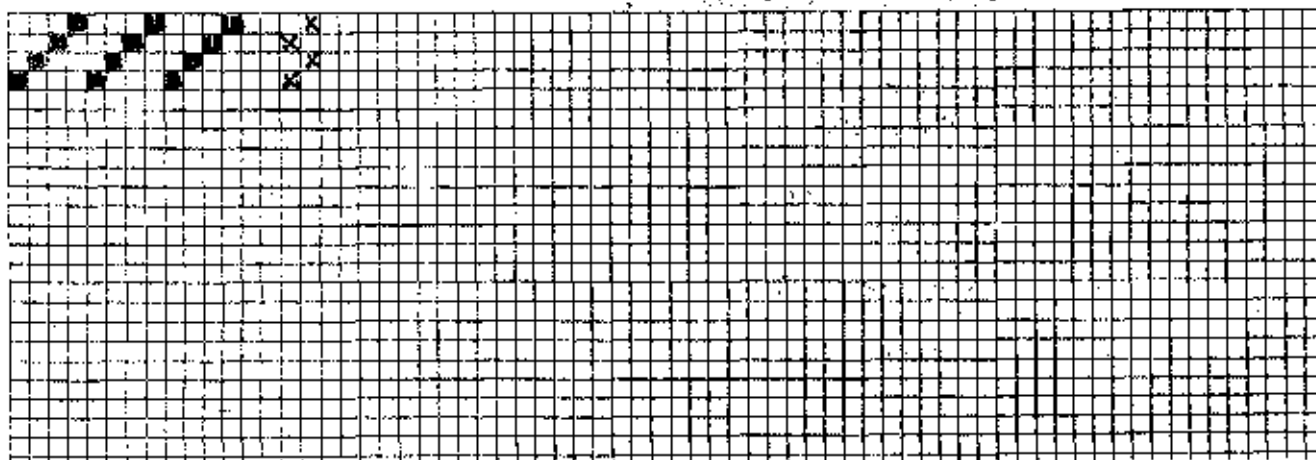
GARNÄTGÅNG varp	10 m	Mörkblått 611 4st	INSLAG	Mörkblått 611	1 st
.....				Mellanblå 610	2 st
.....				Vitt	1 st.
.....				Vinrött 634	2 st
.....				Svart 628	1 st.

ANTAL TRÅD I RÖR ..... / .....

ANTAL TRÅD I SOLV ..... / .....

TRÅDANTAL .....

SOLVORDNING

FÖRKLÄDESTYG

Broderi på krage: helst stopphålsöm men även singlad hålsöm, ljusgull eller infälld spets förekommer i detta härad.

ALBODRÄKT

KLUT PÅ LOCK ELLER SPÅN

BEIGE BROKAD, BLÅ KANTBAND

BROKAD FÖR LIVSTYCKE,
LJUSBLÅ KANTBAND (HÖR
TILL MÖRKBLÅ KJOL)

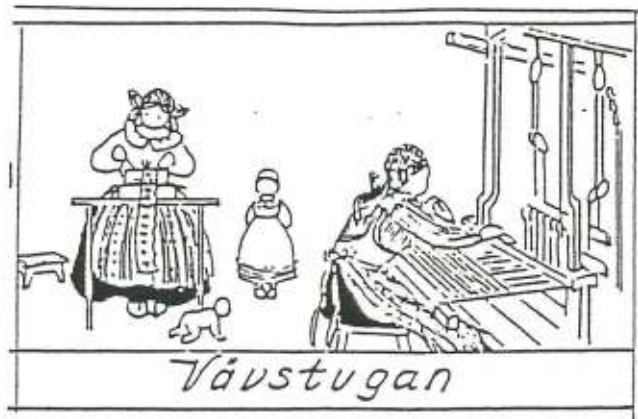
MATERIAL FÖR KJOL
(BRUDDRÄKTEN)

GRÖN BROKAD FÖR LIVSTYCKE,
KANTAT MED GRÖNA BAND

MATERIAL FÖR KJOL OCH LIVSTYCKE
(VARDAGSDRÄKTEN)

ARBETSBEKRIJVNING FÖR RANDIGT FÖRKLÄDE

Material: Tyg 1 meter, 3 m förklädesband, 2 tofsar.

Randningen tages på längden och sidorna fällas med ca 0,5 cm. fäll. Sy upp förklädet minst 10 cm kortare än kjolen. Förklädet rynkas in till 40 cm, med hjälp av två rynktrådar. Sy därefter på förklädesbandet med två stickningar, antingen för hand eller på maskin. Klipp aldrig av förklädet. Förklädesbandets ändrar vikas till en trekant i vilkas spetsar tofsen fästes.

Förklädet var en viktig detalj i den skånska folkdräkten. Det hörde alltid förkläde till dräkten, både i helg och söcken. "Förklädeslös" fick ingen gå. En välbeställd husmor kunde ha ända upp till 20 förkläden i sin kista.

CHARLOTTE WEIBULL
BOX 43, 232 02 ÅKARP
TEL. 040- 46 50 80

Så länge det har vävts förkläden till folkdräkter, så länge har det också vävts förklädesband.

Banden gjordes oftast i bandvävstolar och skulle passa i färg och mönster till förklädena - släta band till vardagsdräkter, mönstrade band till findräkter.

Mönstrade band gjordes med hjälp av bandkniv. Man tog upp en mönsterrand, som var utmärkande för förklädet. Namn och årtal vävdes in.

I sydöstra Skåne vävdes extra fina band till bruddräkterna med en mönstergivning som liknade krabbanår och opphämta, s.k. livband. Man hade varp av linne och rött ullgarn till mönster. Det berättas, att brudarna på Österlen gjorde så långa livband att de räckte lika många gånger om livet, som de hade kistor i hemgift.

Flickorna samlades förr i tiden med sina bandvävstolar till s.k. "opsittarkvällar". Till dessa kvällar kom byns unga pojkar och sjöng och spelade för flickorna, medan de flitigt sysslade vid bandvävstolarna. Den som sjöng bäst eller berättade den roligaste historien, brukade få en bandstump som belöning. Banden betraktades som vänskaps-tecken och seden att tacka med band har säkert gett upphov till uttrycket "knyta vänskapsband".

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 02 Åkarp - Sweden - tel 040-46 5080

SKÅNE, Södra Alingsås stad

Högtidsförkläde av linne

Förklädets längd 10 cm kortare än kjol.

" bredd 90-100 cm

Bandets längd 2 m

" bredd 3 cm dubbelt

Midja 35-50 cm

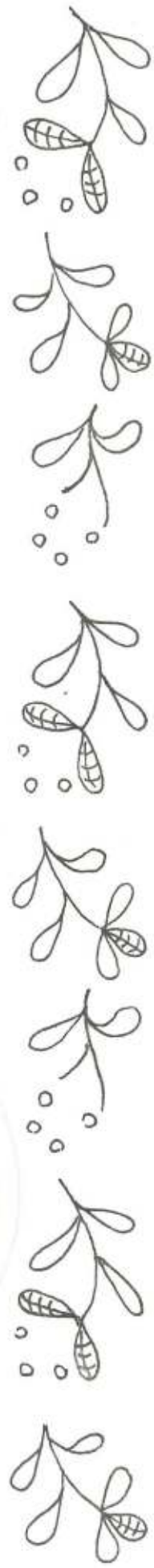
Fäll 25-30 cm

Fällen sys med enkel hålsöm

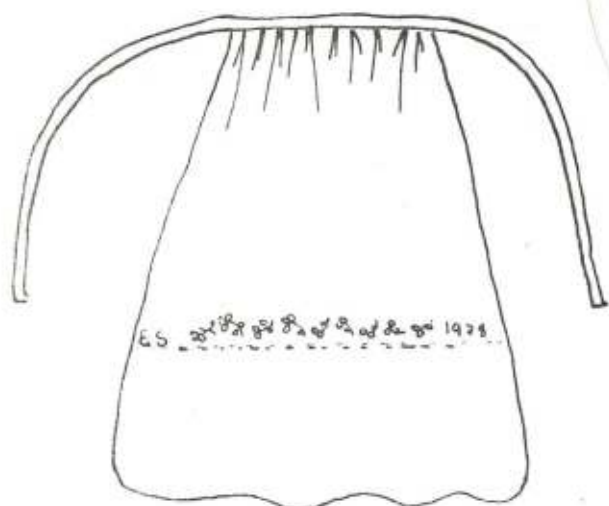
Broderiet utföres i stjärksöm, plattsöm, engelska
hål o spindelsöm med DMC nr 20

Bör förses med monogram o årtal vid broderiets båda
ändar.

Handvävd bandlist 3 m lång bindes runt midjan med
rosett framtill.

Prov på bandlist

SKÅNE, ALBO HÄRAD o Jerrestads härad

Brudlist

Material: Rött ylle, foder röd bomull.

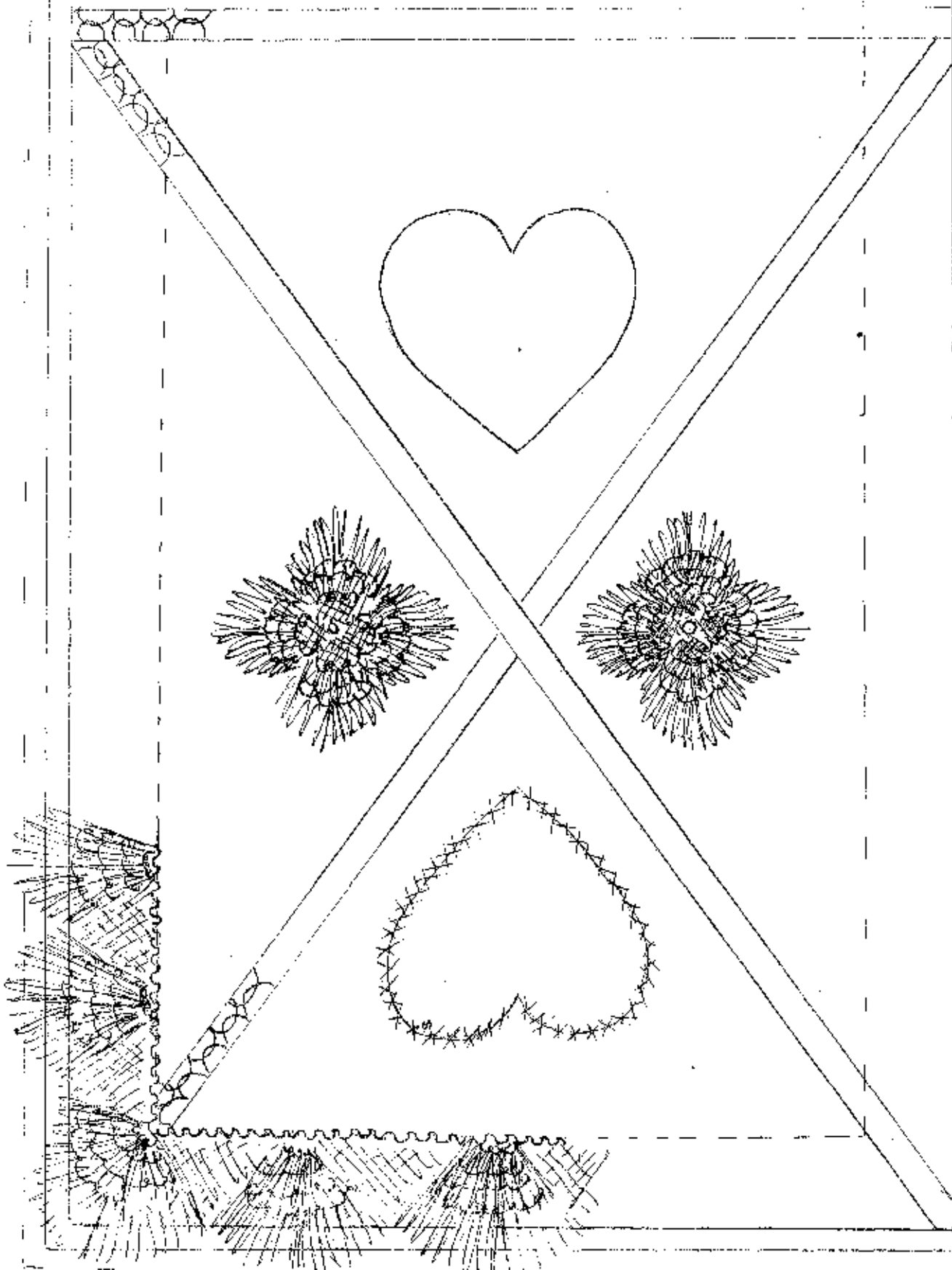
Guldspets o guldbård.

Kantas med blått ripsband.

Hjärtan av blå brokad krejas med beige garn.

CHARLOTTE WEIBULL
FÖRÄTTARE • 211 34 WÄNÖ
SÖLITRÄSK • 08-20-2872
BILLAGA 24/1951

HUVUDKLÄDE eller HUVUDDUK

gamla benämningen på huvudkläde i Skåne var "tärkle".

bestod av ett fyrkantigt handvävt bomullskläde. Huvudklädet s i trekant och bands direkt på huvudet långt fram i pannan knöts sedan i nacken. Vintertid knöt man den under hakan - blev varmare så.

kunde också bindas över ett klutunderlag.

mera kallar man en sådan huvudbonad oftast för "rutlig klut" och kan användas både av gift och ogift kvinna.

Charlotte Weibull

Box 43 - 232 02 Ålesjö - Sveden - tel 040-46 50 80

ALBO
HÄRAD

ROSETTKLUT

BUNDEN ÖVER
SPÄNNING

BUNDEN ÖVER
VALK

ÖSTERLEN:

Norra delarna av Ingelstads och Järrestads
härad, södra delarna av Albo och Färs
härad

STRÖTTTRÄD

Vår strykerska har gett oss följande recept:
Tvättmedel, enligt dosering på förpackningen.
Kluten får långsamt koka i fem minuter på
spisen.

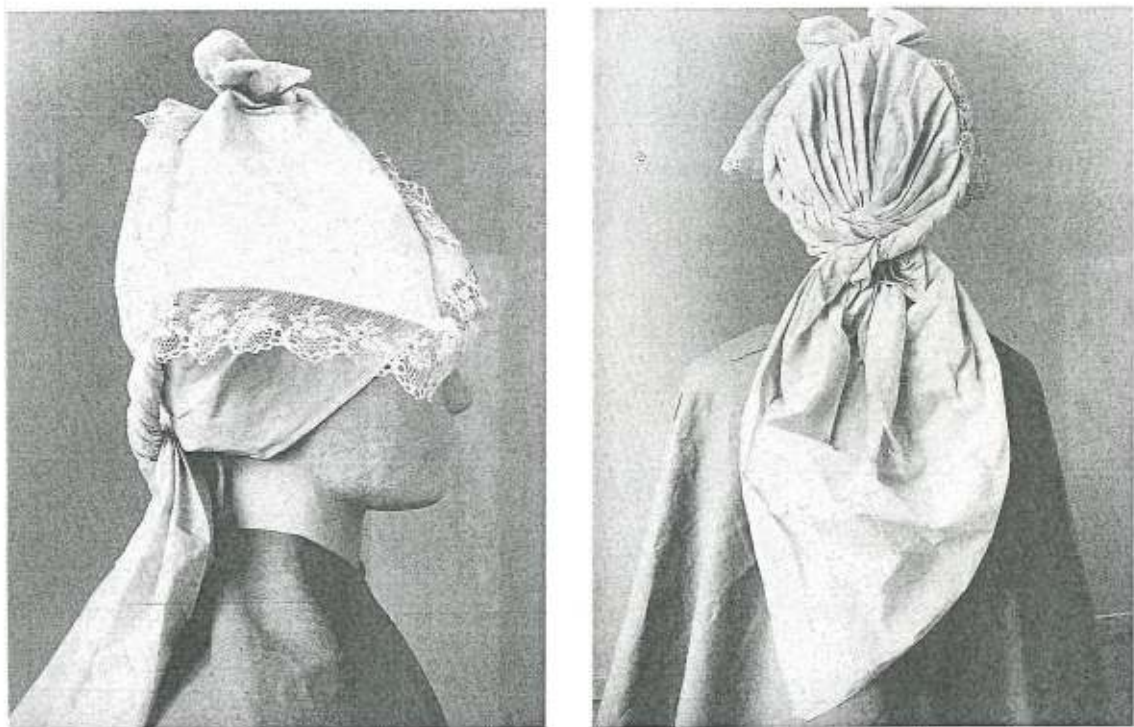
När kluten är torr, lägges den i varm stär-
kelselösning bestående av:

Två dessertskedar Gårda stärkelse i pulver-
form till en halv liter vatten.

Kluten rullas sedan in i en handduk, varefter
den strykes fuktig.

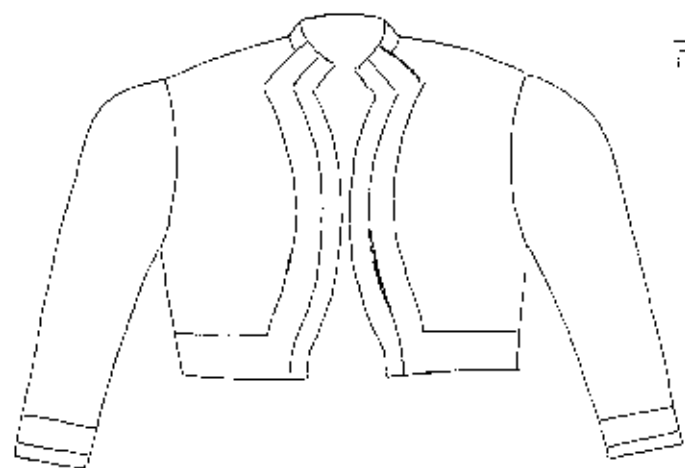
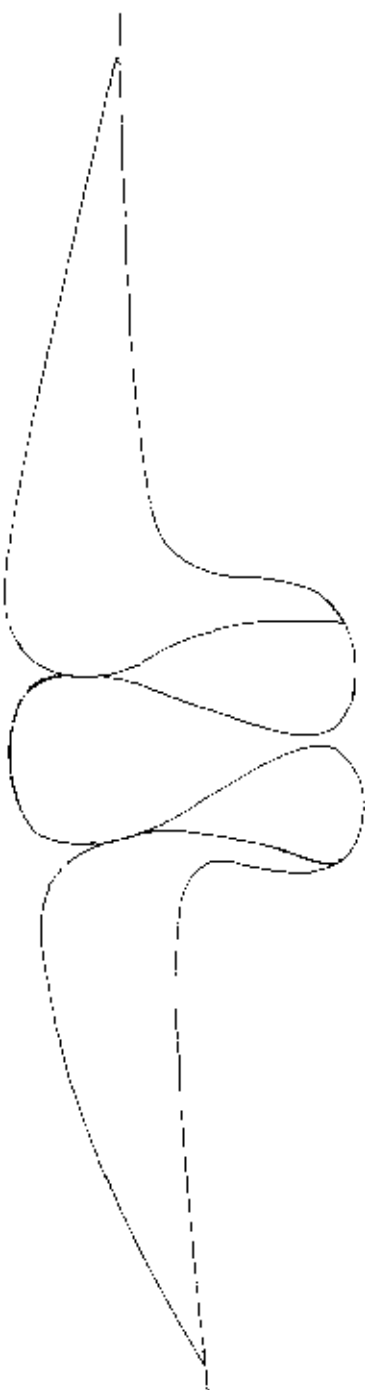
Ur Österlens folkdräkter Ystadiana 2000

KLUTAR

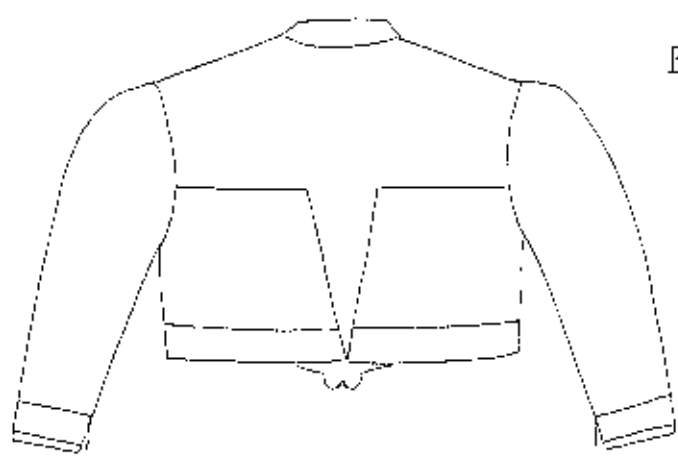

Fig. 3 kommer från Albo härad. Om denna har förmedlaren 1873 anmärkt "Klut, brukas allmänt ännu". Den är av bomull och bunden över en diademformad valk flätad av halm överklädd med bomulls- och linnelärf. Här möts verkligen två traditioner – det sydostskånska underlaget och den nordostskånska kluten.
Foto Nordiska museet, Stockholm.

SKÅNE
ALBO

FRAM

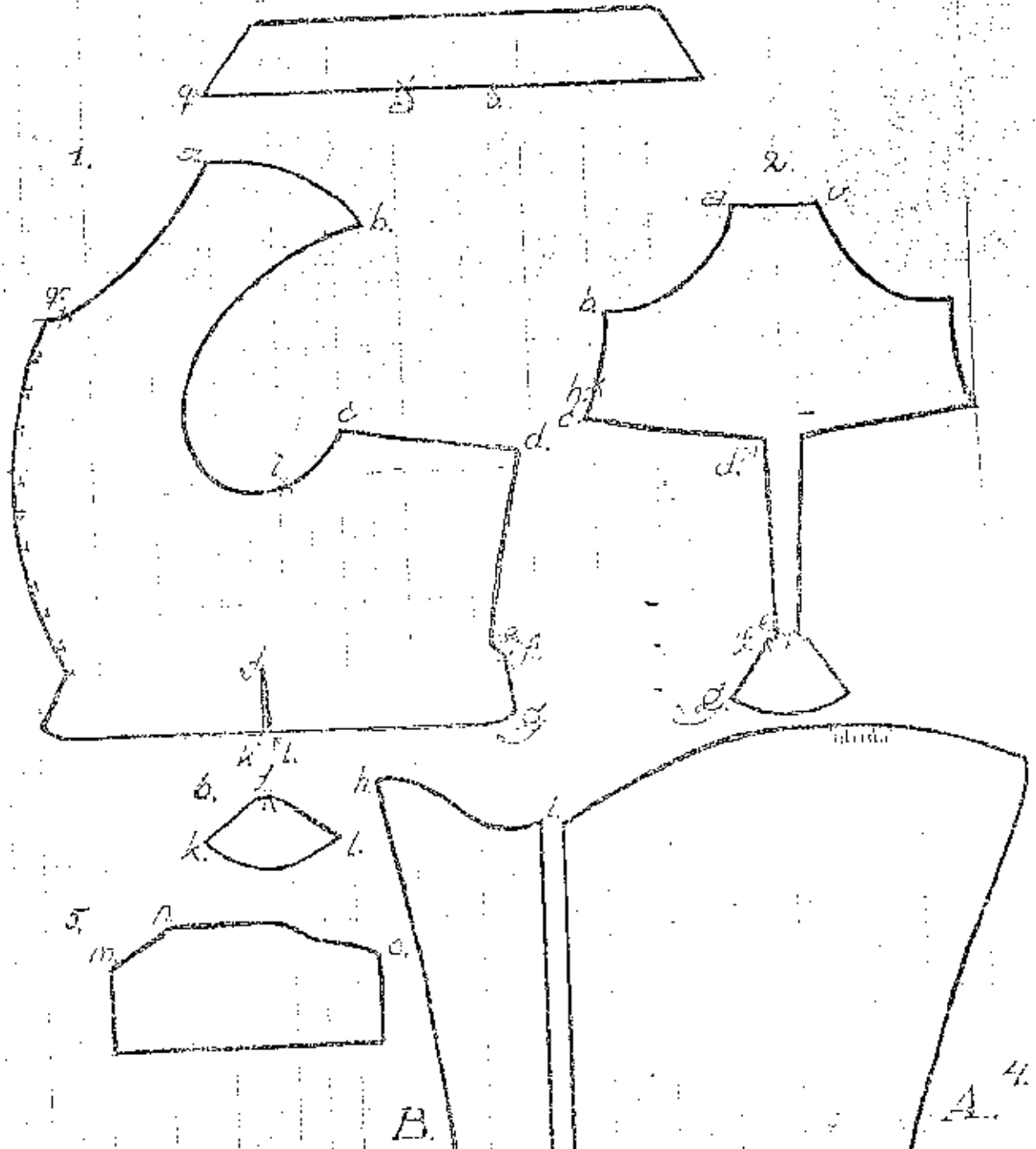

BAK

In Albohd.
Anderssons sn.
103.786 b

A
3.

1. Västerfräm-sidastycke.
2. Ryggstycke.
3. Ståndkrage.
4. A & P. Väster ärm.
5. Väster ärmlining.
6. Kil i sidoshöret.

NORDISKA
Svejk 15.

Labint...

K. Tiers
J. Albo's ind.
Andreasen's sm.
105.736 h.

B.

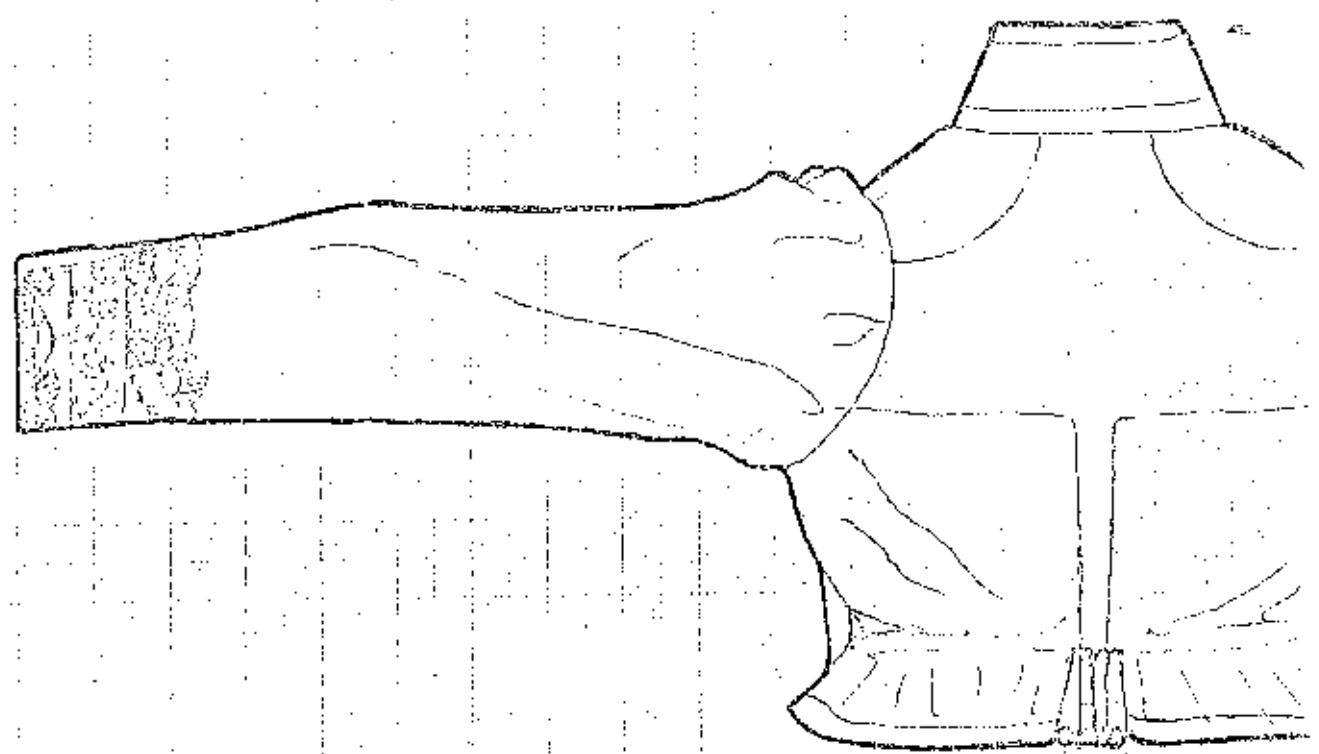
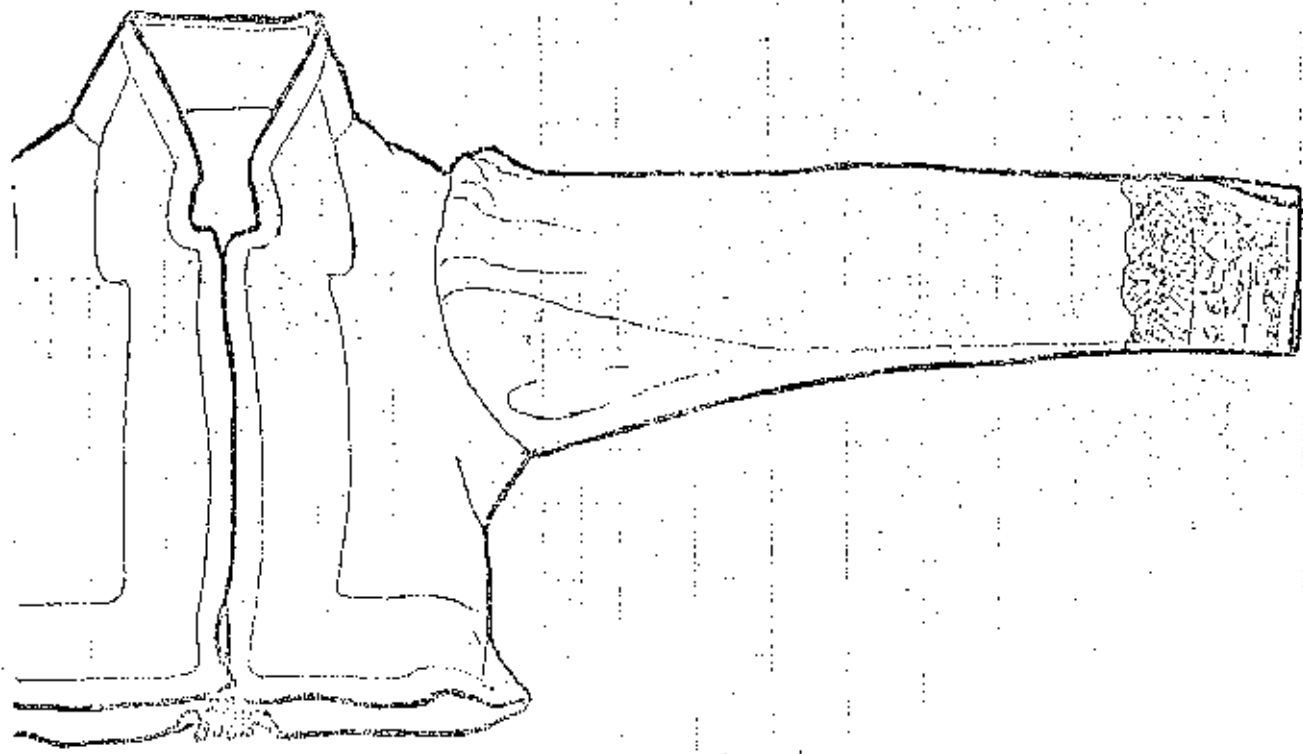

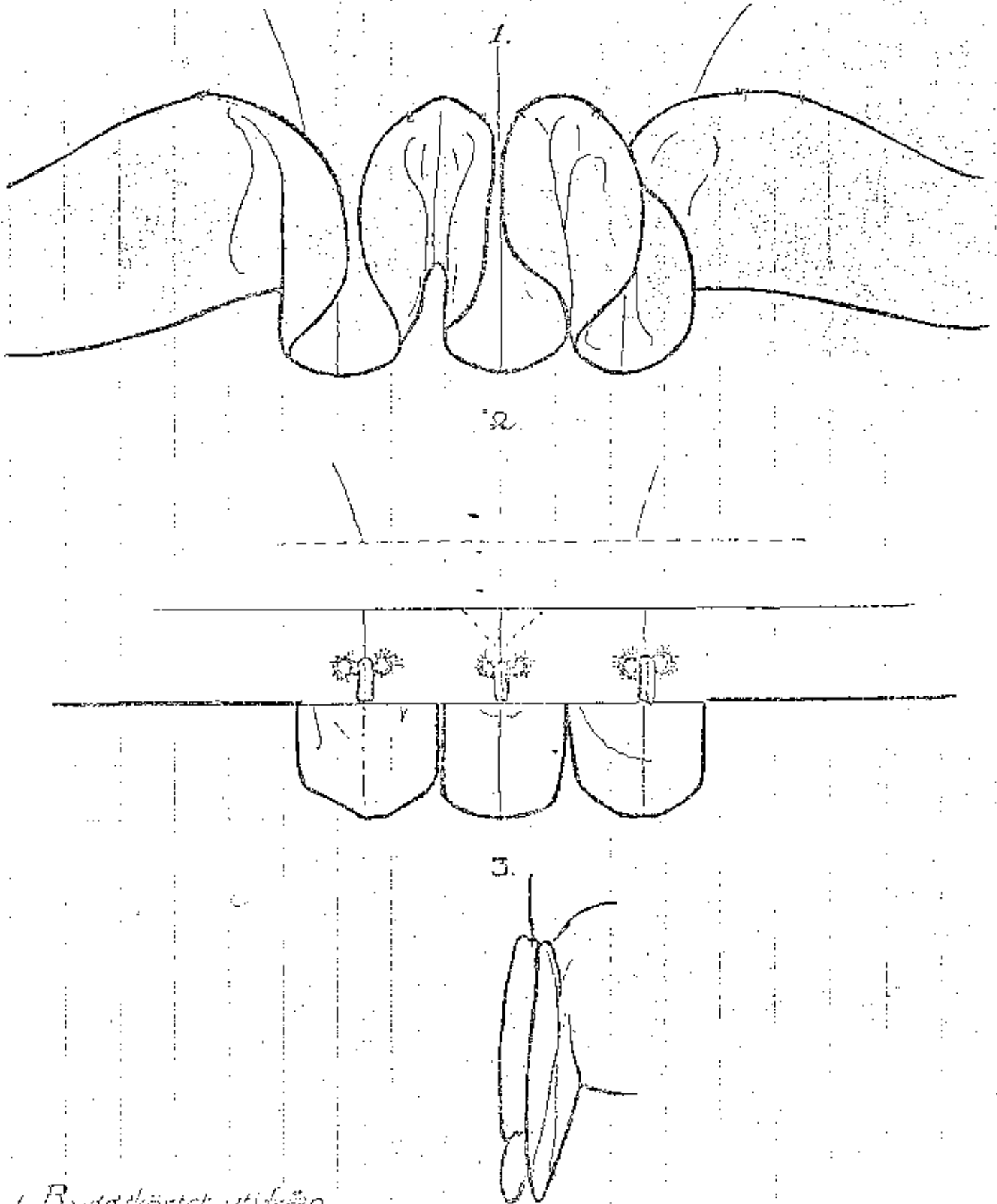
Fig. 15.

COPYRIGHT
NORDISKA MÖBILT

Dorsal:
 Ryggskörtets
 konstruktion.

K. Ljörtycke.
 Sk. Albo hd.
 Andrerumid. n.
 100662.

B.

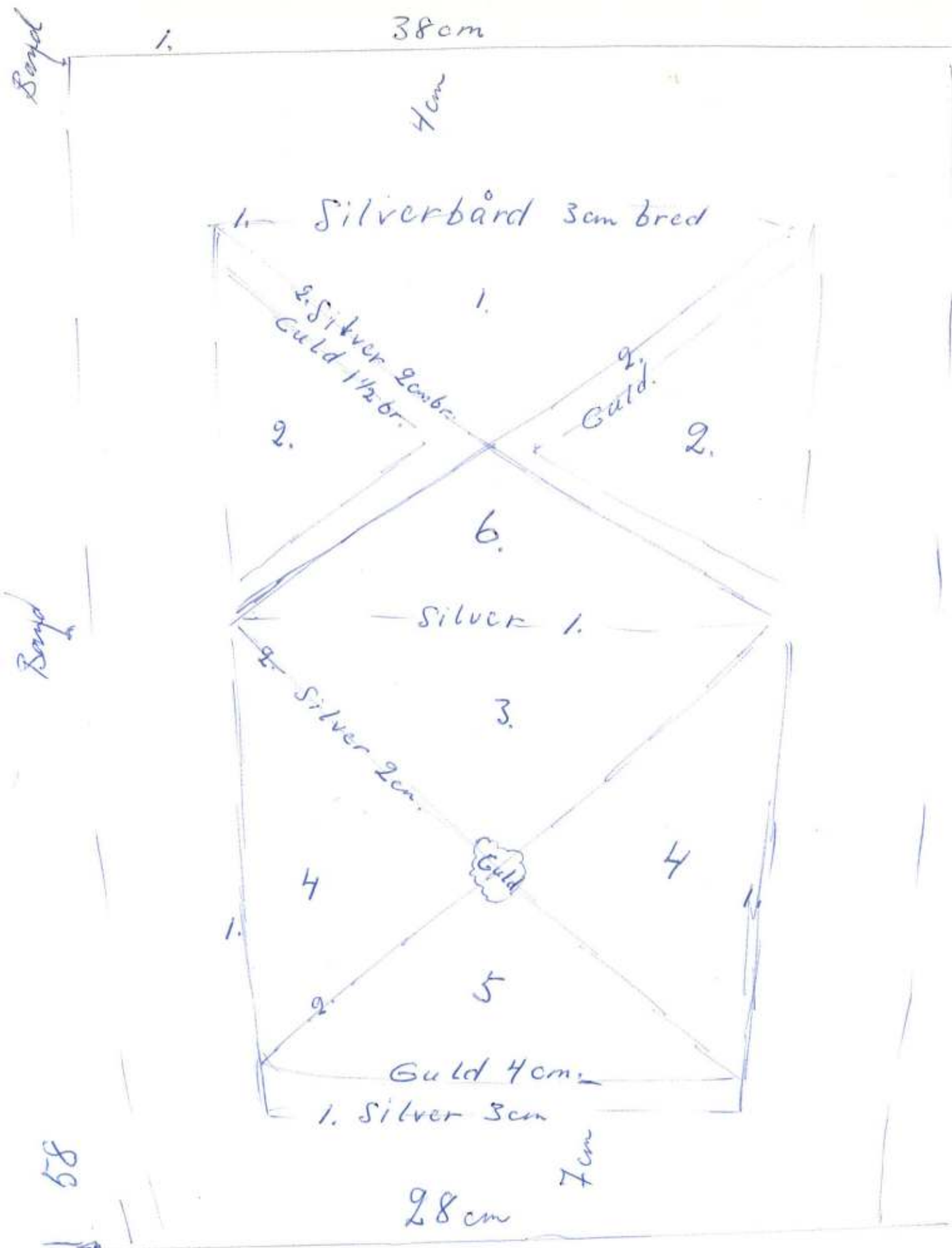

- 1. Ryggskörtet utifrån.
- 2. " inifrån.
- 3. " fränsidan.

Skets E. 1.

COPYRIGHT
 NORDISKA FÅSEET

Dopdräkt från Albo

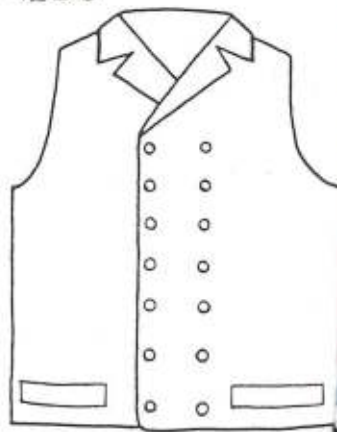
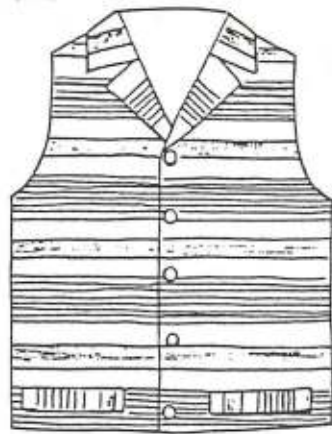

SKÅNE
Albo h:d

ALBO

ALBO

SÖMNADSBESKRIVNING PÅ VÄST

Dampa ev ylletyget. Pressa fodertyget.

Pressa mellanläggen mot underkragen, fickplattorna och framstyckenas kanter.

Vik fickstolparna på längden och sy ihop kortsidorna. Vänd och pressa.

Markera för ficköppningen. Nåla fast ena fickpåsdelen mot markeringens övre kant. Träckla fast fickstolparna mot nedre kantmarkeringen. Lagg den andra fickpåsdelen kant i kant med fickstolpen och sy runt fickmarkeringen. Klipp upp markeringen och sick-sacka runt om. Stoppa in fickpåsdelarna åt avigan. Pressa fickstolpen uppåt. Sticka fast kortsidorna mot västen. Sy ihop fickpåsen.

Sy axel- och sidsömmar. Pressa isär.

Vik underläggen mot rätan och sy längs halstringningen till markeringen. Vänd och pressa underläggen mot avigan.

Sy ihop kragen. Vänd och pressa. Sy fast kragen mot halstringningen.

Sy ev en ficka av fodertyget och sy fast den på vänstra foder framstycket.

Sy fodrets axel- och sidsömmar. Pressa isär.

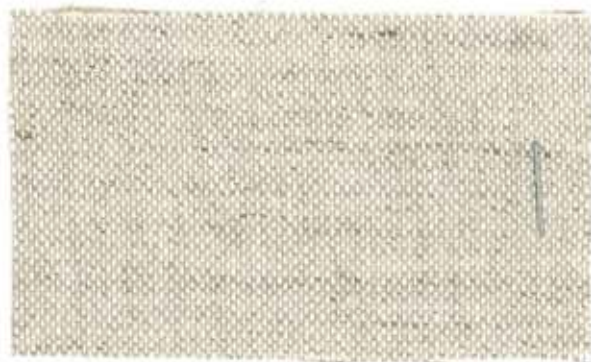
Sy ihop väst och foder i ärmhålen. Pressa isär sömmarna och vänd. Gör en smal stickning runt om ärmhålen.

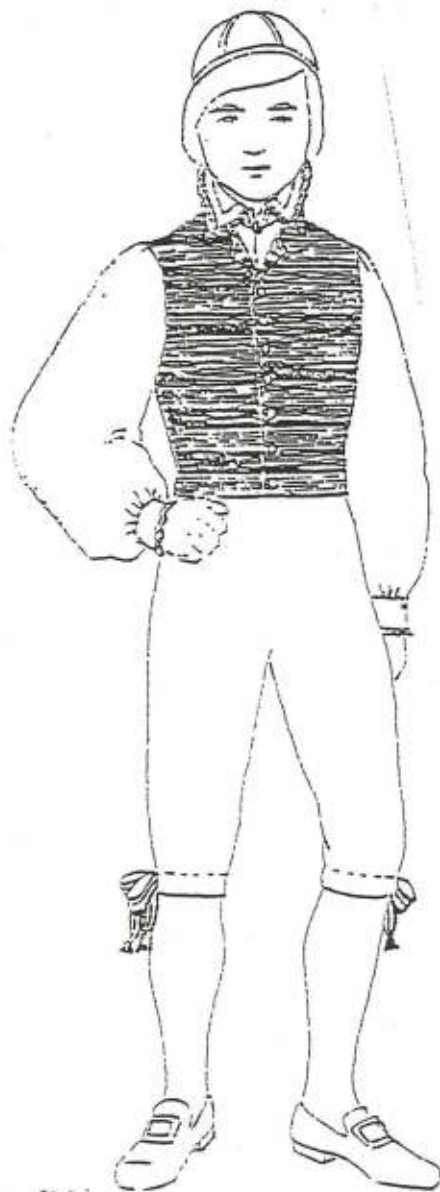
Sticka fast fodret mot underläggen fram och stoffera det fast mot kragen i halstringningen.

Vik in fällen både på väst och foder. Vik underläggen mot rätan och sy längs fällinjen. Vänd och pressa hela fällen. Stoffera fast fodret. Sy knapphål. Sy i knappar. Avpressa.

Charlotte Weibull

Box 43 · 237 02 Åkarp · Sweden · tel 040-46 50 80

SKANE

MANSDRÄKT

VÄST, randig med bomull i varpen och inslag av bomull i olika färger. Se särskild bilaga.

BYXOR, av quilt mollskinn med bred lucka samt knäsprund. Knäppes med gula metallknappar. Även långa vita linnebyxor förekommer. (Sommardräkten).

KNÄBAND, mönstervävda i flera olika färger.

SKJORTA, av bomull eller linne med krag utsydd med hälsdm eller broderi. Ärmårmningen prydd på samma sätt.

KALOTT, svart eller mörkblå, sydd av ten kilar (kilmöss) prydd med gröna eller blå sidenkanter.

STRUMPOR, vita stickade av ylle.

FRÖR, träskor eller svarta lämskor med spånna i tenn eller silver.

SMYCKEN, krag- och ärm- och västknappar av tenn eller silver.

Du kan erhålla både materialpaket med sömnadsbeskrivningar och mönsterpåsar med information om de olika dräktdelarna.

Charlotte Weibull

Box 43 - 332 07 Ålarp - Sweden - tel 040-46 50 80

ALBO HÄRAD

FRÅN INGRID ANDERSSONS
SAMLINGAR

Ur Folkdräkter och bygdedräkter från hela Sverige av Inga Arno Berg och Gunnel Häzelius Berg

Albo

Den unga kvinnan bär livkjol med mörkblå kjol och livstycke av sidenbrokad med mulivadsfärgade sammetsband. Den är sydd efter originalplagg på Stenestads hembygdsgrd. Där finns

också förebilden till överdelen som har öppna ärmor. Det randiga bomullsförklädet är gammalt. Håret är uppbundet med röda band i överensstämmelse med det gamla bruket att de ogifta kvinnorna ofta gick med håret obetäckt. Till dräkten hör en tröja av mörkblått kläde. Mansdräkten består av knäbyxor och blå enkelknäppt väst. Även randiga västar används. Den blåsvarta vadnalsjackan är en avkortad rock. Den är ett gammalt, ärvt plagg.

(Ur Fästa Buren 1908)

Seder och bruk i Albo härad i början af 1800-talet,

upptecknade af

Ludvig Reimer.

Albo härad är beläget i sydöstra Skåne utmed Österajön och omfattar cirka 3 kvadratkilometer.

Norra kuststrakten, som förr besvärades af flygsand, är nu dels uppodlad till åker, dels planterad med barrskog. Enär Linderödsåsen genomstryker Lännsjöns södra riktning, är marken för öfrigt starkt kuperad. De i öst och väst liggande höjderna och Stortullsbäckarna i norr och Steushufvud i söder, bekant för sina växtrarter och sin härliga utsikt — Med undantag af Värkuan äro vattendragen obetydliga.

Näringarna ha varit åkerbruk, boskapskötsel och skogsbruk. Åkrarna voro små och oregelbundna; den mesta marken låg för råfat. Åkern trädades aldrig. Vinterråg sattes mycket sällan, däremot vårråg, sexradigt korn, hafre och bohvete; det sistnämnda där sandjord stod till buds. Länslunden voro desamma år efter år.

Nötkreaturen voro små men hårdiga; hästarna likaså. Dessa födda sig ute året rundt i de milsvida betesmarkerna. Stundom såg man ej till vissa märnar på flera år, men då de äntligen återkommo, hade de ökat till 4 å 5 öst. Får och getter höllas i mängd. Litet smör och ost såldes emellanåt till staden.

Sedan långt tillbaka i grå hedeochs synes denna nejd ha varit odlad och bebyggd. De många fornlämnningar, man här och hvar påträffar, såsom ättelhögar, grafkummal, gånggrifter, stensättningar och bantastenar jämte de många fynd från sten- och bronsåldern,

man nästan årligen stöter på — allt vittnar på sitt tysta men tydliga språk om bygdens ålder. I Hvitaby t. ex. kan man iakttaga icke mindre än fem gånggrifter, alla väl bibehållna och sevärda.

Vid samma by finnes ännu en märklig valplats, där, enligt Saxo Grammaticus, Ragnar Lodbrok lär ha hållit ett stort fältslag, hvarigenom han banat sig väg till öfveryäldet i Skandinavien.

Bland de många fornminnena förevisas en märklig kulle, »Gångarekullens», om hvilken finnes en mycket sorglig och mycket apokryfisk saga, som vi dock här nödgas utelämnas.

Sedan urminnes tid har häradet varit bebott af en härdad, gammalhederlig folkstam, idog och sparsam, årlig och rättskaffens, med stor respekt för präst och länsman. Men vidskeplig och minst ett halft århundrade efter sin tid har den alltid varit på grund af dess afskilda läge från större städer och tidsenliga kommunikationer. Följaktligen har en mängd plägseder bibehållit sig längre här än annorstädes.

I vissa byar ha invänarna hjälpt sig själfva, och uteslutande gift sig med hvarandra, för att äodelarna ej mände skingras från byn; man har därigenom under tidernas lopp kommit i mycket komplicerade släktförhållanden.

Klädedräkten har varit jämförelsevis enkel. Träskor och tofflor användes i hvardagslag af både män och kvinnor; halfstöflar och lågskor af läder följde högtidsdräkten. Hvita ull-långstrumpor, sirade med svicklor i skilda mönster, brukades också af båda könen. Strumpbanden voro röda, konstvädda och försedda med tofsar.

Så hade männen knäbyxor af bockskinn med lasköms, »vriellavs-böjso», eller af vadmal — lämsbyxor båda slagen. Tröjan var en s. k. svansatröja med två knappradar och uppstående krage; senare blef den nedfälld. Mössa eller hatt med vida brätten fulländade dräkten.

Till kvinnodräkten hörde vintertid den oombärliga skinnklockan, knäppan (kjolen) och bärdetröjan, båda af vadmal. Linnekragen var bred, hälsömmad och broderad samt knäpptes med en större halsknapp af silfver. Hufvudet betäcktes i hvardagslag af en mörkblå, rödrandig ylle- eller linneduk, knuten i nacken. Stundom var denna

duk bunden i ett slags hätta. Vid högtidliga tillfällen användes alltid kluten.

Bestäderna voro dels enstaka hus, dels kringbyggda gårdar, samlade i byar. Byggnadssättet utgjordes hufvudsakligen af korsvirke, mellan hvilket var insatt ett gallerverk af stakar, hvarpå halmblandad lera klensats a båda sidor. Leran åltades med oxar eller hästar. Klöningen skedde å s. k. sklenegillena, i hvilka byns befolkning, särskildt drängar och pigor, deltog. Senare murades med råtegel. Standom gjordes muron massiv af gråsten, mera sällan af tegel. Halmtak brukades i regel; torftak också här och där, men tegeltak endast på herremanshus. Målade hus voro sällsynta.

Boningsstugan hade i allmänhet följande inredning: en liten förstuga, dagligstuga med svinges (fönster) på två sidor, lillkammaren, köket, skafferiet och kistehuset. Kök och förstuga hade stengolf, de öfriga rummen tegelgolf. Väggarna voro hvitmenade med kalk.

Dagligstugan och mot fönstret vanligen af kistebordet, standom med skåpa af kornstodsten, en vinkelbildande långbänk, ett hörnskap, en soffa, tagta stolar med flätade halmsittar, gäsbänken vid förstudörren samt lindasängen med sina blå eller gröna sparlakan.

Kistehuset var själfva hedersrummet och brännpunkten för husets materiella förmögenhet. Där stodo uppradade flere eller färre kistor och skåp med inpackad lin, ull, väfnader, säng- och gångkläder m. m., som ej så noggrant kan specificeras. Endast nära släktingar samt goda och trogna vännar fingo tillträde där. Det var som det allra heligaste.

Vindsloftet buktade af tunga sädesbögar; för öfrigt hade all möjlig bräde slitit möte där.

Synnerligen primitiva voro *Åkerbruksredskapen*. Plogen var ännu okänd. Men buardret, träpinnaharven, träaxlavagnen och horsaket fingo göra sin tjänst så godt de kunde.

Bildningen stod mycket lågt. I hvarje församling fanns blott en skola, som ambulerade från gård till gård, standom äfven till torpen. Den barnlöse skulle ha skolan en dag, den som hade ett barn två dagar, två barn fyra dagar o. s. v. Som lärare fungerade antingen församlingens klockare, någon gammal soldat, handtverkare

eller krympling, som intet annat kunde uträtta. Nya testamentet var den tidens läsebok. Katekes och psalmbok lästes utantill. Därtill öfvades litet skrifning och räkning.

Tidningar lästes ej. De enda böcker, som i hemmen förekommo, voro: Karl XII:s bibel, 1695 års psalmbok, almanackan, Lunke-tas och Bondepraktikan. Vetandet var kient, men tron så mycket större.

Drängar och pigor tjänade troget och länge på hvarje ställe. Lönen gafs mest in natura, såsom säd och lin sådda, potatis satt, får födda samt olika slags kläder. Fingo de i lyckligaste fall 100 daler till, voro de fullt belåtna.

Pigor och drängar hade alltid gemensamt sofrum. Sångarna stodo på rad, där två och två hade samma gulfvel, mot hvilken fötterna ställdes. Dock hördes sällan någon osedlighet af.

När dräng och piga kommit öfverens om att stiffta hjonelag och sätta bo, gick han först omkring bland bönderna i socknen och »bjöde sädeskorn». Så vankades ett par kappar här, en skäppa där etc., allt efter råd och lägenhet. Detta var alltid första draget i bosättningen. — Andra tiggare »gingo i Guds namn» och voro mycket talrika. En enda bondgård hade standom visit af 10 å 12 sådana per dag.

Trolofning och bröllop hade äfven sina egenartade plägseder. När en ung man utsett sig en lämplig »grebba», som han tänkte taga till äkta, sändes först bud om saken till hennes föräldrar. Gåfvo dessa sitt bifall, tillställdes *ja-öb* eller trolofning i fästnings hem i närvaro af föräldrar och syskon. Detta gick så till: sedan frågan om hemgiften dryftats och beslut fattats, höll den närvarande talmannen ett tal, i hvilket han lade kontrahenterna särskildt på hjärtat att noga betänka det viktiga steg, de ämnade taga. Så afgåfvo de löften om trohet och äktenskap, hvilka befastades med kraftiga handslag, hvori de närvarande förenade sig. Därpå trakterades med mat, brännvin och kaffe.

Trolofningepresenterna utgjordes af »bross» (ett slags smycke), silkenäsdruk och psalmbok. Ringar användes ej.

Lyening uttogs tämligen strax efter trolofningen. Då förhörde prästen fästeparet i kristendom, eller, om han trodde dem vara säkra däri, höll han till dem ett förmaningstal.

I lysningepresent gäfvos brudens kvinnliga släktingar och väänner, hvar för sig, den s. k. *afstemö-osten*, en vacker, helfet ost på minst tio markor. Den var inknuten i en ny linneduk, som följde gäfvan.

Bröllopet ägde rum i brudens hem och varade 3-8 dagar. Senast 8 dagar förut gick en kvinna omkring till släktingar och grannar och bjöd muntligen.

Vigseln förrättades första dagen i församlingens kyrka. Dit *»stjassades»* med högsta möjliga ståt, med förriedare och blåsare. De förra voro oftast dragoner eller artillerister, klädda i paraduniform. Andra förriedare voro klädda i långa, blåa kappor. Och fort skulle de rida. Först skulle de rida före till kyrkan och annåla för prästen, att brudparet var i annalkande. Så tillbaka igen till stassen med upplysning om, att allt var i ordning för vigseln. Brudgumman red vanligen mellan två sidokamrater före brudvagnen. Äfven de flesta af de manliga gästerna red. På återfärden skulle förriedarne hastigt rida till bröllopgården med rapport om, att vigseln skett. Strax tillbaka igen med välkönsbudsning till bröllopskarlen.

Blåsarne trakterade flitigt flöjt och klarinett. Lyckoskotten smälte natt om fött, och skyttarne trakterades med brännvin af förriedarne.

Bruggemansdräkten var ungefär densamma som förut beskrifvits, med följande tillägg: halfstötlarna hade skinaende kopparsinkor, svansatröjan glänsande silfverknappar och halsen gjorde sig inom en hög lärftskrage och silkeshalsduk.

Brudbräkten bestod vanligen af skört, rött eller grönt, bårde-tröja, rikt utsirat med sidenband och silfverknappar. Såväl rygg som bröst voro behängda med silfverkedjor. Hufvudbonaden bestod af hvit klät eller metallkrona.

Efter återkomsten till bröllopgården bjöds kakor, brännvin eller rom, medan gästerna ånno sitta på hästarna och i vagnarna.

Bröllopsmåltiden serverades på långa, dukade bord, kring hvilka gästerna bänkades. Massor af groft och fint bröd voro uppstaplade på träkorgar. Smörfötterna voro rikt lastade och jätteostarna skeno som solar. Silfverstopen voro fyllda af bästa hembryggda öl.

Efter smörgåsbordet följde någon köträtt, så lutfisk, svartsoffa eller köttsoffa med rötter och klumpar. Brännvinet föt ymnigt i tumlare och muggar.

Därpå skulle en hvar af de kvinnliga gästerna (matmödrarna) utdela den i särskilda korgar diförda förningsmaten. Denna bestod vanligen af lamm- eller kalftstek, bohvetegröt å tennfat, äggkaka, väfflor, klenor och systerkakor.

Bordsböner lästes före och efter måltiden af talmannen, som för öfrigt skulle hålla många olika tal, mest i den skämtsamma genren.

Nästan omedelbart efter måltiden spelades upp till dans antingen i dagligstugan eller i bakstugan. Alltid spelades då på fiol. Brudparet började dansen, hvarpå alla manspersoner skulle dansa med bruden. Omväxlande med riktiga förplägingar fortgick dansen ut på följande morgon. Mer än 3 å 4 timmar gaf man sig ej tid att soffa.

Ett stycke fram på förmiddagen andra dagen skulle de släktingar, som logerade i bröllopgården, gå omkring till grannarna i byn, stundom i sällskap med brudparet, och skänka brännvin, ost, bröd och kakor samt bjuda dem välkomna till bröllopgården på eftermiddagen.

Hvarje morgon under bröllopet kommo byns pigor dit med mjölk; äfven de blefvo trakterade med mat, kaffe och dans.

Tredje bröllopsdagen höll talmannen tal om skänker till brudparet och spelmännen. Dylika gäfvos mest i penningar. Att bevisa ett bröllop var således ganska dyrt äfven på den tiden. Dansen och välfägnaden fortgingo dag efter dag. Och allt gjordes för att vidmakthålla trefnaden.

Dagen efter bröllopet kom *flyttegillet*. Grannarna till det nya paret kommo då för att »köra flyttelass». Den brud, som förde i hemgift två hästar, två kor, sju lass flyttegods och tjugu tusen daler kontant, ansågs tämligen rik.

Vid framkomsten till de nygiftas bostad förde man en ung huskatt med sig, och han var det första föremål, som fördes dit in. Ty katten ansågs vara ett lyckodjur, en tomte.

Sedan möblerna insatts på sina platser, vidtog ett hejdunderande välkomstkälas, som varade till påföljande morgon.

Barnen döptes alltid i kyrkan, äfven i den värsta köld. Gudmodern skulle iakttaga vissa försiktighetsmått: ej suppa, ej tappa något, ej glömma läsa efter, ty i motsatt fall fick barnet svårt för att lära sig läsa.

Före kyrktagningen var kvinnan »heen» (hedning). Då fick hon ej gå utom hemmets område och ej alls gå utom husdörren efter solnedgången. Hon kunde annars lätt råka ut för »skarn» (troll, pockerstyg eller dylikt). Barnet kunde också lätt bli förbytt af troll.

Till *altars* (till nattvarden) gick man regelbundet två gånger om året, var och bäst. Somliga fattiga gingo så ofta nattvard i kyrkan hölls, mest, troddes det, för att få njuta ett grand af det utdelade vinet. Sträng fasta iakttogs. Lördagskvällen förut slutade man tidigt arbetet. Man tvådade sina fötter, läste flitigt i bibeln och psalmboken, hvarefter man gick tidigt till sängs. En viss högtidsstämning tog sig över de heliga.

Köpar och hantverkarerna sände sig en anlände nattvardsgästerna gämda och skänkta till dem. När kyrktagningen först skulle försiggå, antingen i sockensatugan eller i enskilda personers stugor. Där mötte efter öfverenskommelse särskilda »binderskor», som mot en kontant vedergrällning af sex mark (tolv skilling) pr styck bunde klut eller klut ända till sammanringningen vid 8-tiden.

Da somliga fatt obtalen i munnen, sökte de smussa ut den i näsduken, togo den med hem och gäfvö kreaturen, på det dessa mände trivas och frodas så mycket bättre.

Till nattvardsdagen hade hvarje mansperson försett sig med minst ett halft stop brännvin, det han efter hemkomsten från kyrkan skulle förplåga sig med. Detta brännvin, »nattvardstårens», värderades mycket högt och ansågs nästan oombärligt.

Vid en människas död måste fönster genast öppnas, eller, om detta icke fät sig göra, slags en ruta ut, på det den frigjorda själen mände komma ut och kunna fara direkt till himmeln. Liket lades på en häck (spolhäck till en skånsk bostvagn), tvättades och sveptes, hvarefter en dödpsalm sjöngs. Så lades sax och psalmbok på likets bröst. Stålet och Gudsordet voro skyddsvärn, så att den döde skulle få ro.

Naturligtvis ville den döde alltid »gå igen», hvilket ej var vidare angenämt för de efterlevande. Men stäfjas måste ofogt till hvad pris som helst. Var det någon småsak, t. ex. en smaslosa smycken och dylikt, han under lifstiden särskildt värderat, fick han det med sig i kistan. En bacchidyrkare fick vanligen ett stop brännvin med sig, ett förhållande som nutida graföppningar ofta bekräfta.

Somliga »billade» liken med silver (sälftar från väfstolen), som sattes på tärna, andra fjättrade dem med stältråd, som surrades om tärna och fästades med spik i kistgafveln.

På begravningsdagen vältrades hockarna, på hvilka kistan stött, och likvattnet, om det ej behöfdes till läkemedel för tvättning af hudutslag, balmader eller dylikt, kastades efter den vandraude likskaran med orden: »Far i frid, du döing, och kom aldrig mer igen»

Var ej likvattnet (vattnet, hvare liket tvättats) att tillgå, togs en hink vanligt vatten och behandlades på samma sätt. Därefter ströddes linfrö på och omkring grafkullen.

Begravningsgillet varade ett par dagar, hvarunder det festades och söps betydligt. Det var i regel en glädjefest och ej tvärtom.

I kyrkan vid fruntimmersidan hängdes en minneskrans med lämplig påskrift. Dylika kransar brukades ända fram på 60-talet.

Plägsederna vid juletid voro många och växlande. Förberedelserna till högtiden skedde med den mest febrila brådska, och det arbetades såväl natt som dag.

Julkvällen hade man i god tid undangjort de löpande göromälen gjort sin toalet och lagt julbalm i ett hörn af stugan. Matbordet prunßade med den långa, snöhvita julduken. Simson kaminen glänste i svartaste isenfärg, och de tregrenade juljusen kastade sitt sken öfver den nykalkade stugans alla pyntade föremål.

Midt på bordet låg julkakan, »löfvabrödet», ett slags sursött kornbröd, bakadt för sitt säregna ändamål, hvartill den liksom belgades å julbordet. Den låg där orörd hela julen, hvarefter den gömdes till våren. Första driftdagen, då dragarna kommo hem från åkern, mötte dem husmodern å gårdsplanen med hvar sin bit af denna kaka, fuktad i brännvin. Detta skulle göra dem starka och uthålliga för det ansträngande vårbruket.

ur Österlens folkdräkter
Ystadiana 2000

*Brudräkt från Albo härad. Tillhör Malmö
museer, Signe Forsbergs donerade samling.*

Bruð från Albo härad, Brudgum från Ingelstads härad.
 Brudparet prydde affischen för Malmö Museums utställning: Skånska Folkdräkter, öppnad under 1977

Bruden

SKANSKA
HÄRADS - HÄSTAR -
och BONDENS MÅLERI
Carl

Caio J. J. J.

notário g

em 2000

J

Ollo häad
Signe Nilsson
brudbräut.

lg
V-79

Albo härad
1979

Numera är det många "alboiter" som låter bydedräkten också bli en fest- och galaklädsel.

De sydde egen sockendräkt

SIMRISHAMN: I Albo härad och i Brösarp och Åkaröd har 17 kulturmedvetna damer arbetat flitigt för att skaffa sig en egen sockendräkt.

De gamla mönstren har noggrant följts, detta innebär att damerna helt enkelt lagt upp en tvåårsplan.

Första delen av planen är avverkad, nu tar damerna en välbehövlig sommarvila. Damerna har indelats i två kurser, Vuxenskolan administrerar. Ena gruppen har hållit till i Brösarps skola, den andra hemma hos Anita Persson i Åkaröds gamla skola. 14 sammankomster vardera har damerna haft och kursledare på båda platserna har varit Anna Karlsson, Tomelilla.

Fyra av damerna har inte sina rötter i Albo utan i andra härad. Detta betyder att även Färs-, Ingelstad, Blekinge och Skadevi härad i Östergötland är represe-

rade i denna rika bydedräktssamling. Dem fyra "utombys-härader" är faktiskt mer utsmyckade än Albo som var ett fattigt härad.

Albodräkten är enkel men mycket vacker, guld förekommer inte antingen är det silver eller bärnsten som skyddar mot de onda makterna.

I gamla tider fick inte damerna uppträda i sockendräkt utan huvudbonad. Det var en symbol för bygden. Damerna syr därför huvudbonader till sina dräkter. Runt midjan har damerna ett konstrikt utförd band, alla ogifta damer skulle vira lika många varv om midjan som det fanns kistor i deras hemgift.

Nu tar damerna sommarsesemester, men innan dess samlades de i Åkaröds gamla skola för att jämföra sina arbeten och diskutera varandras dräkter. Ann-Margreth Malmquist, Smedstorp, deltog i sammankomsten. Hon informerade om den forskning kring sockendräkter och annan bygdekultur som finns.

à Aretnij

ALBO